

Proudové zpracování instrukcí I. Celočíselná *pipeline* RISC

© Ing. Miloš Bečvář

s využitím slajdů prof. Davida Pattersona

© CS152, University California at Berkeley, 1996

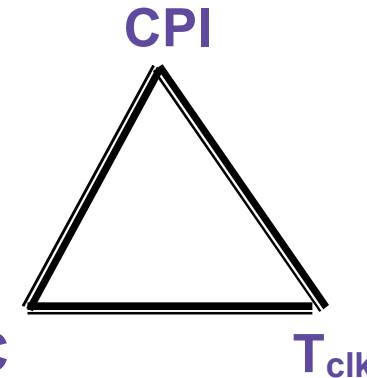
Osnova přednášky

- Návrh jednoduché datové cesty a řadiče pro **DLX** (s použitím znalostí z X36JPO)
- Návrh proudově pracující datové části a řadiče **DLX**
- Porovnání výkonnosti různých organizací procesoru **DLX**
- Problémy vzniklé použitím proudového zpracování instrukcí (**hazardy proudového zpracování**)

Opakování: Výkonnostní rovnice CPU

° Výkonnost procesoru závisí na:

- Počtu instrukcí (IC)
- Počtu taktů na instrukci (CPI)
- Periodě hodinového signálu (T_{clk})

° Organizace CPU ovlivňuje:

- Periodu hodinového signálu (T_{clk})
- Počet taktů na instrukci (CPI)

° Výkonnostní rovnice CPU (doba provádění programu):

$$T_{\text{CPU}} = IC * CPI * T_{\text{clk}}$$

Návrh CPU – obecný postup (viz X36JPO)

1. **Analýza ISA => požadavky na datovou část**
  - Sémantika instrukcí vyjádřena jako „přesuny“ mezi registry
  - Datová část musí obsahovat minimálně všechny registry obsažené v ISA (také zvané *architekturní registry*)
  - Datová část musí podporovat všechny „přesuny“ mezi registry
2. **Výběr komponent datové cesty, definice časování**
(registry řízené hranou/hladinou, jednofázové či vícefázové hodiny)
3. **Volba propojení elementů datové části**
(sběrnice nebo multiplexery či kombinace)
4. **Návrh řadiče pro danou datovou cestu**

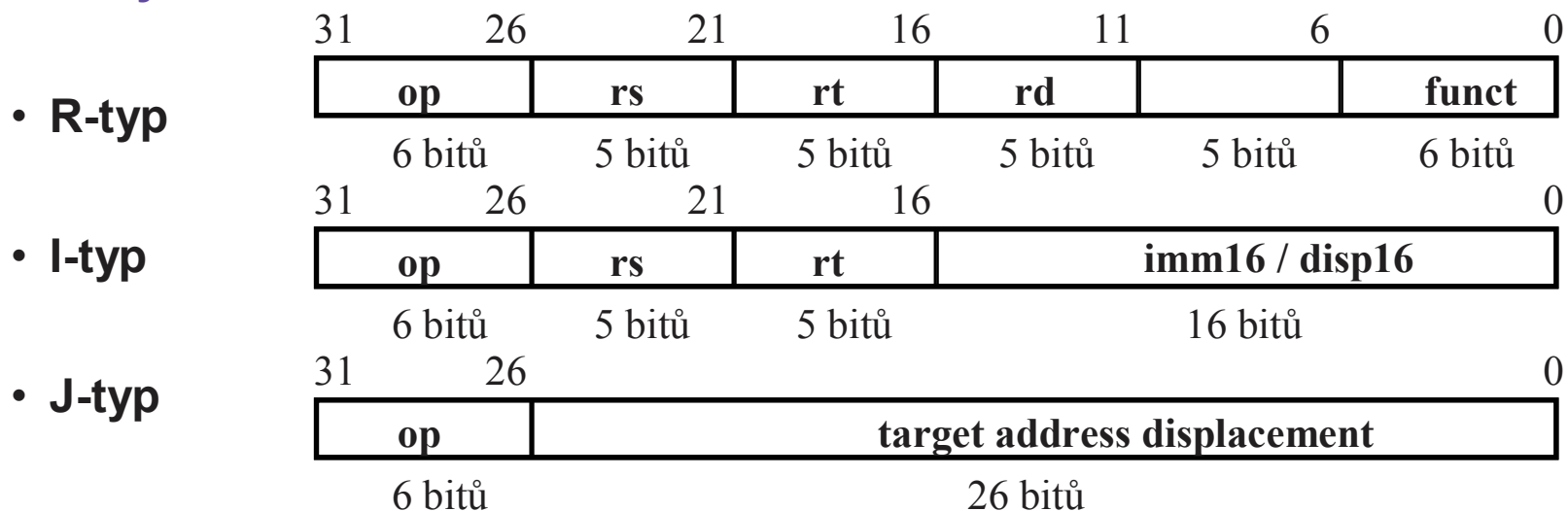
“Typický 32-bitový RISC” - DLX

- 32-bit kódování instrukcí pevné délky (**3 formáty**)
- 32 32-bitových univerzálních registrů (**R0=0**)
- 32 FP registrů, registry dvojnásobné přesnosti v párech
- Registr – Registr (Load-Store) (3,0) GPR ISA
- ALU operace jsou typu registr-registr a registr-přímý operand (**16-bitů přímý operand**)
- **Jeden** adresní mód pro instrukce load/store: **bázovaný + 16-bitový offset (base/displacement)**
- Jednoduché PC-relativní podmíněné skoky, **16-bitový offset (displacement)**

Podobně : SPARC, MIPS, HP PA-RISC, DEC Alpha, IBM PowerPC, CDC 6600, CDC 7600, Cray-1, Cray-2, Cray-3

DLX - formáty instrukcí

◦ 3 formáty instrukcí

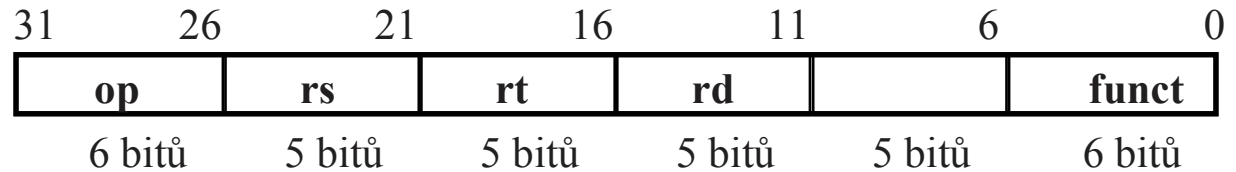
◦ Význam polí v kódu instrukce:

- **op**: operační znak (op-code)
- **rs, rt, rd**: čísla zdrojových a cílových registrů
- **funct**: specifikuje operaci u typu R – rozšíření pole “op”
- **imm16 / disp16**: přímý operand / displacement skoku, Load, Store
- **target address displacement**: displacement cílové adresy dlouhého skoku (resp. volání podprogramu)

DLX – Podmnožina instrukcí pro dnešek

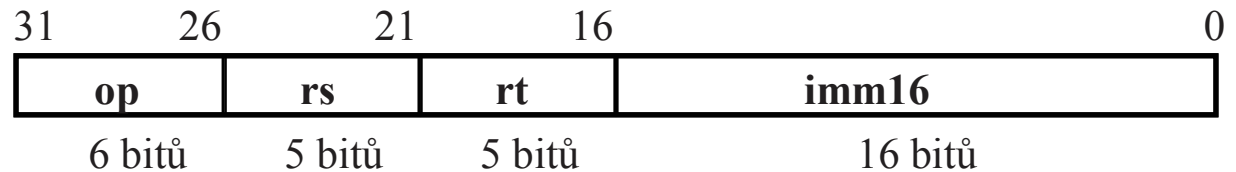
◦ **ADD a SUB**

- **ADD rd, rs, rt**
- **SUB rd, rs, rt**

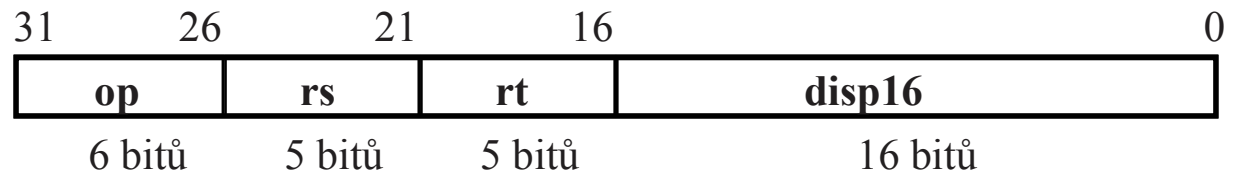
◦ **OR Immediate:**

- **ORI rt, rs, imm16**

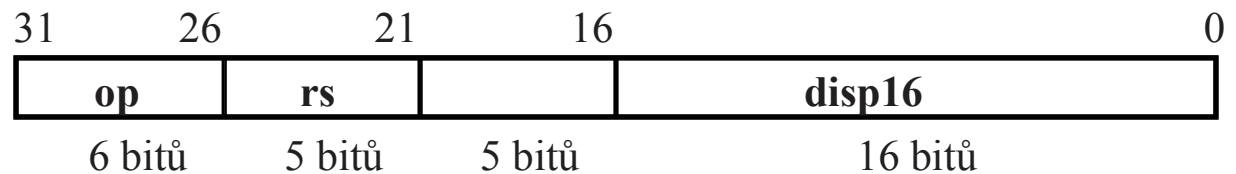
◦ **LOAD a STORE Word**

- **LW rt, disp16(rs)**
- **SW rt, disp16(rs)**

◦ **BRANCH:**

- **BEQZ rs, disp16**
- **BNEZ rs, disp16**

Popis funkce instrukcí jako mezireg. „přesuny“

Instr. „Meziregistrové přesuny“ (Register Transfer Level)

ADD $R[rd] \leftarrow R[rs] + R[rt];$ $PC \leftarrow PC + 4$

SUB $R[rd] \leftarrow R[rs] - R[rt];$ $PC \leftarrow PC + 4$

ORI $R[rt] \leftarrow R[rs] \text{ or } ZX(\text{imm16});$ $PC \leftarrow PC + 4$

LW $R[rt] \leftarrow \text{MEM}[R[rs] + SX(\text{disp16})];$ $PC \leftarrow PC + 4$

SW $\text{MEM}[R[rs] + SX(\text{disp16})] \leftarrow R[rt];$ $PC \leftarrow PC + 4$

BEQZ   if ($R[rs] == 0$) then $PC \leftarrow PC + 4 + SX(\text{disp16})]$
                    else $PC \leftarrow PC + 4$

BNEZ   if ($R[rs] != 0$) then $PC \leftarrow PC + 4 + SX(\text{disp16})]$
                    else $PC \leftarrow PC + 4$

SX ... sign extended, **ZX** ... zero extended

Komponenty datové části (opakování z X36JPO)

° **Kombinační logika :**

- hradla, multiplexery, třístavové budiče, ...
- paměti ROM

° **Sekvenční logika :**

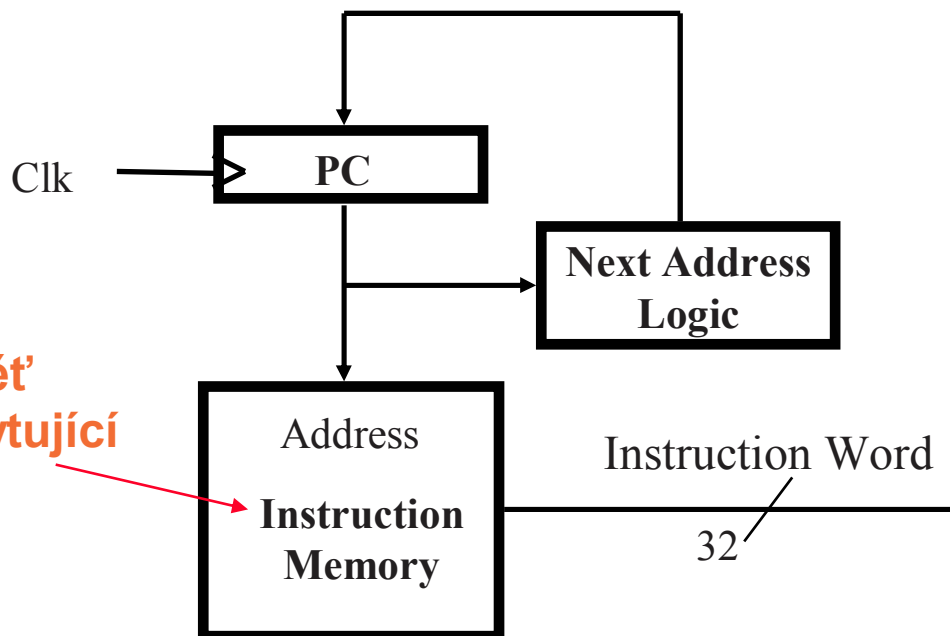
- registry (používáme pouze hranově řízené DFF)
- víceportová registrová pole
- zapisovatelné synchronní paměti

Všimněte si, že registrové pole (paměť) se chová jako kombinační logika z hlediska čtení ale je to sekvenční logika pro zápis !

Datová cesta pro načtení instrukce (Instr.Fetch)

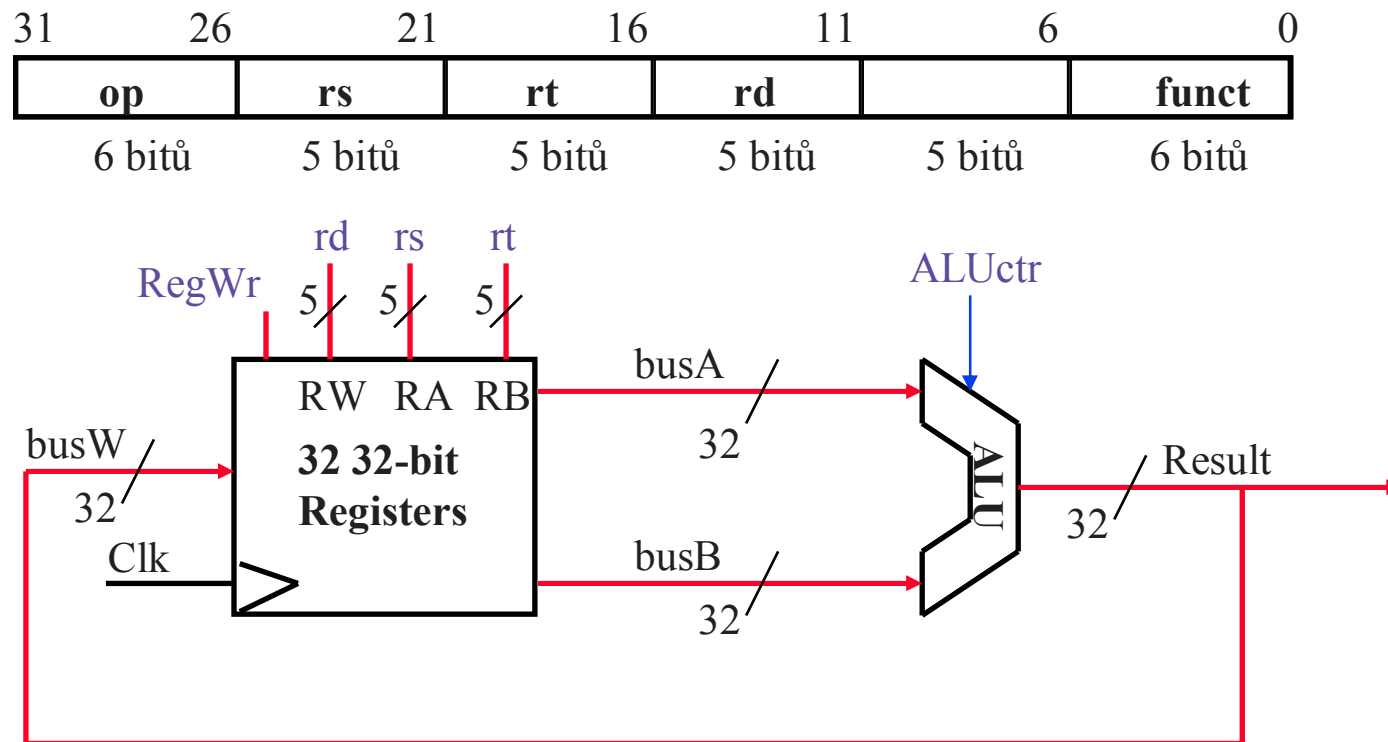
- Společná pro všechny instrukce
  - Čtení instrukce: $\text{mem}[\text{PC}]$
  - Logika adresy následující instrukce :
    - **Implicitně:** $\text{PC} \leftarrow \text{PC} + 4$
    - **Podmíněný skok, volání podprogramu:** $\text{PC} \leftarrow \text{target address.}$

Ideální instrukční paměť
(Perfektní Cache poskytující
instrukci každý takt)

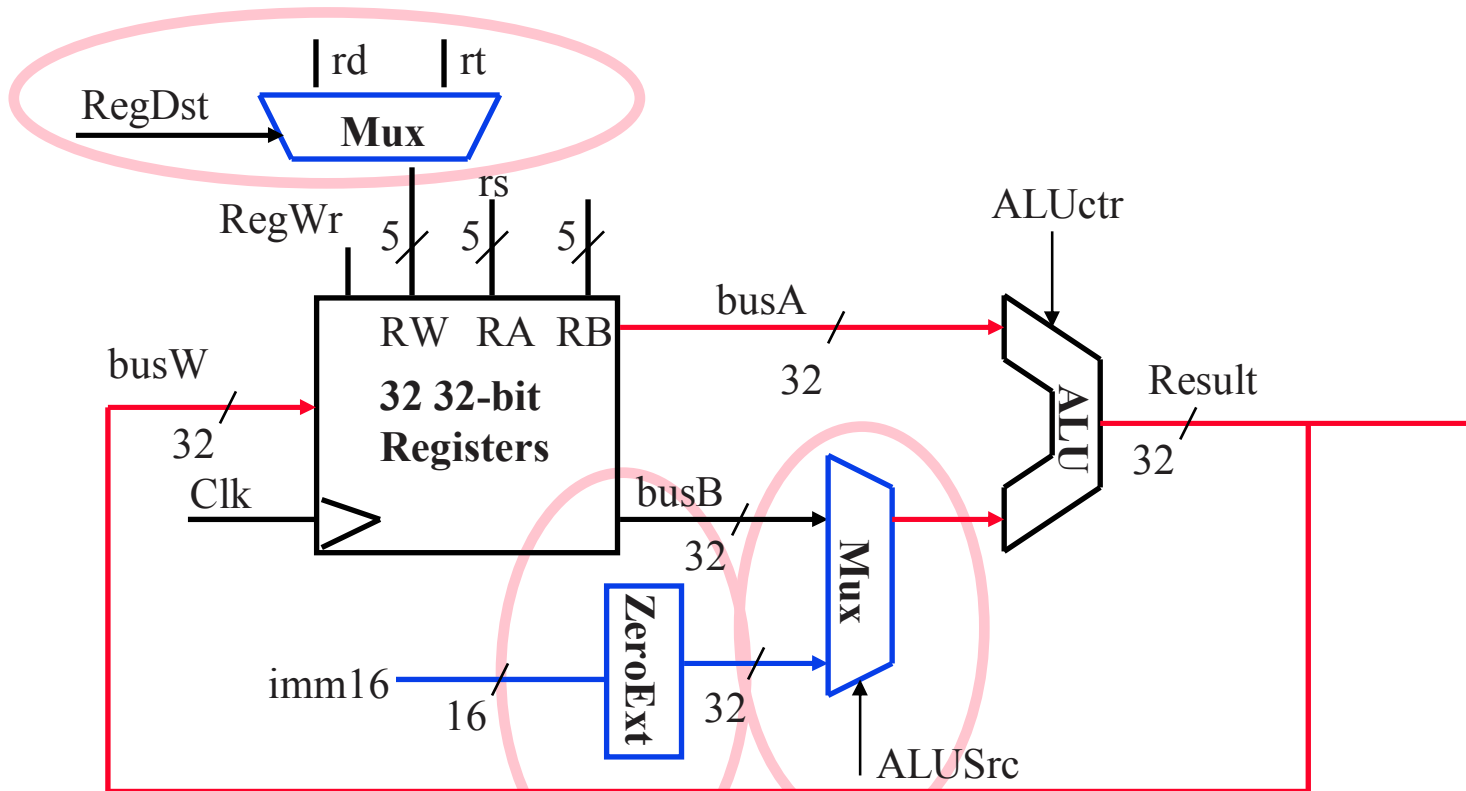
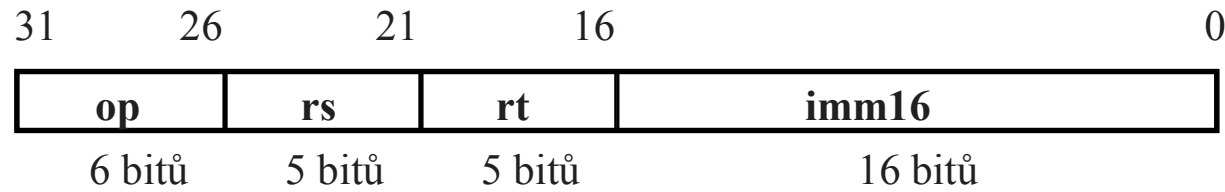
Datová část pro registr-registr ALU instrukci

- $R[rd] \leftarrow R[rs] \text{ op } R[rt]$ Př: **ADD** rd, rs, rt
  - **RA, RB, a RW** – připojeny k číslům registrů **rd, rs, rt**
  - **ALUctr a RegWr**: řídicí signály (dekódovány z polí **op** a **funct**)

ALU instrukce s přímým operandem

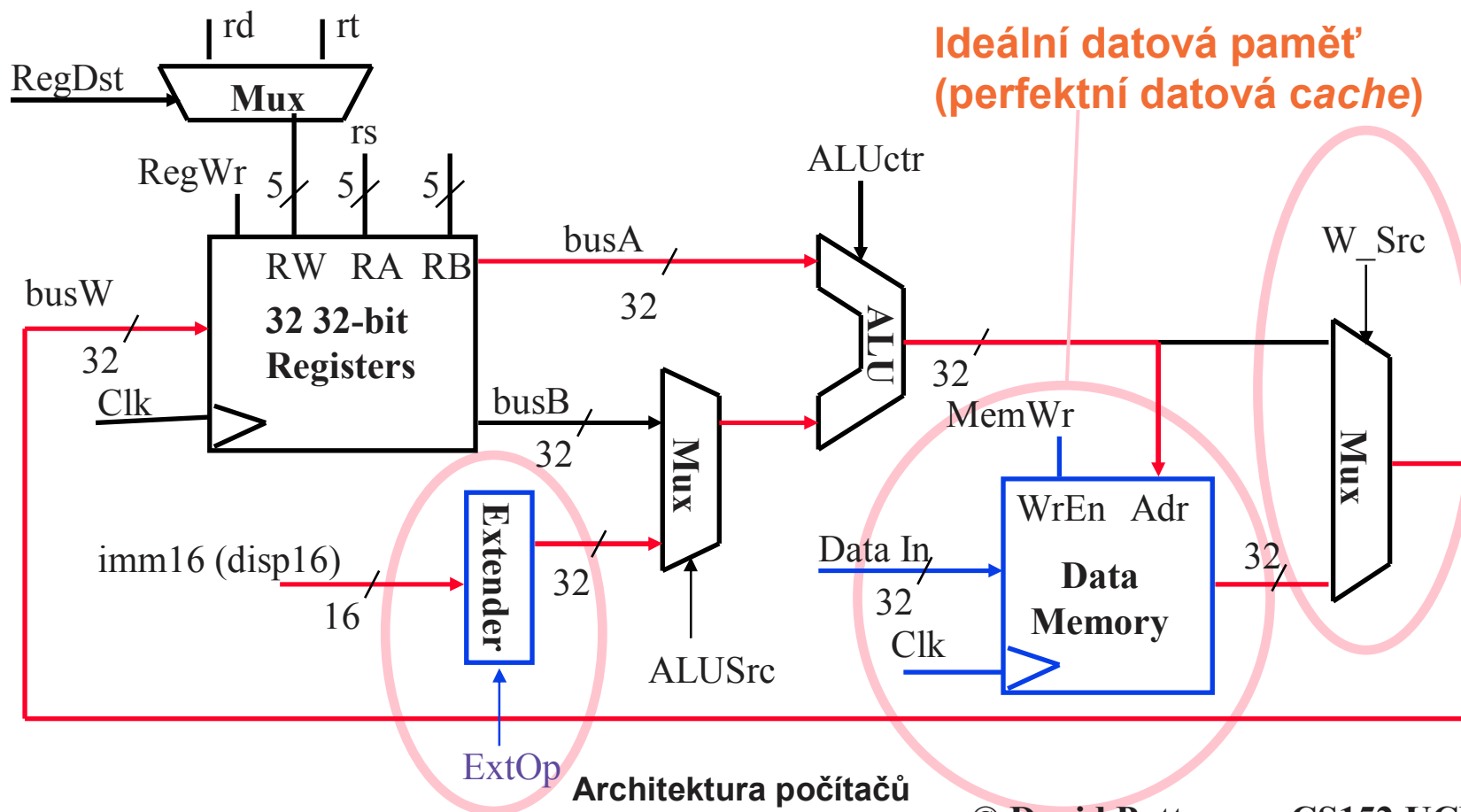
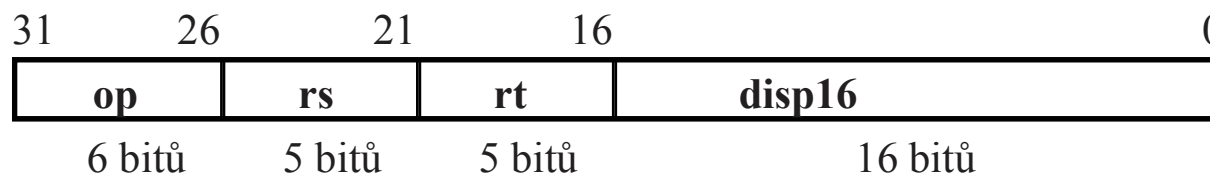
◦ $R[rt] \leftarrow R[rs] \text{ op } ZX[imm16]$

Architektura počítačů

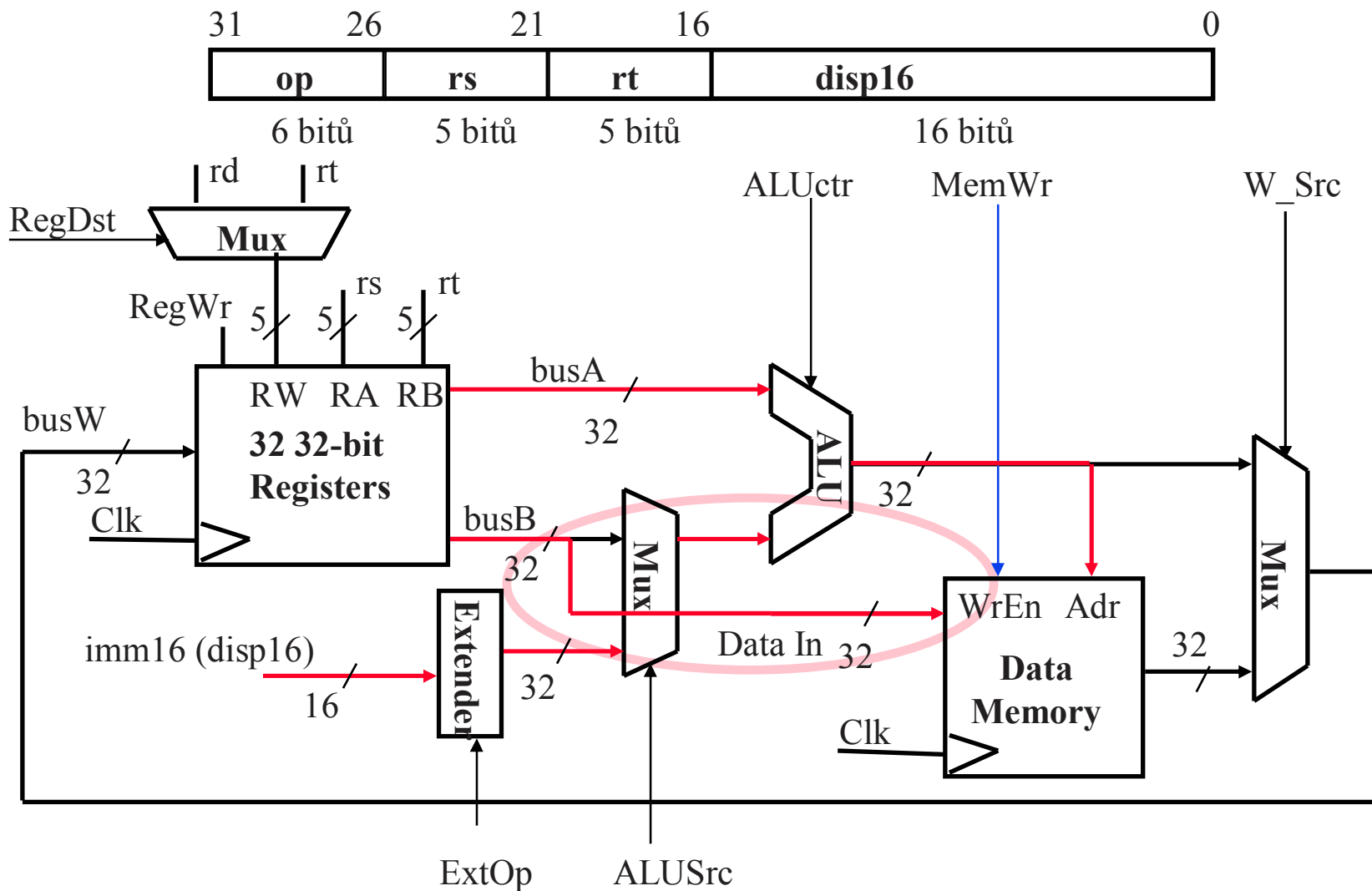
Instrukce „Load“

◦ $R[\underline{rt}] \leftarrow \text{Mem}[R[\underline{rs}] + \text{SX}[\text{disp16}]]$ Př.: LW $rt, \text{disp16} (rs)$

Instrukce „Store“

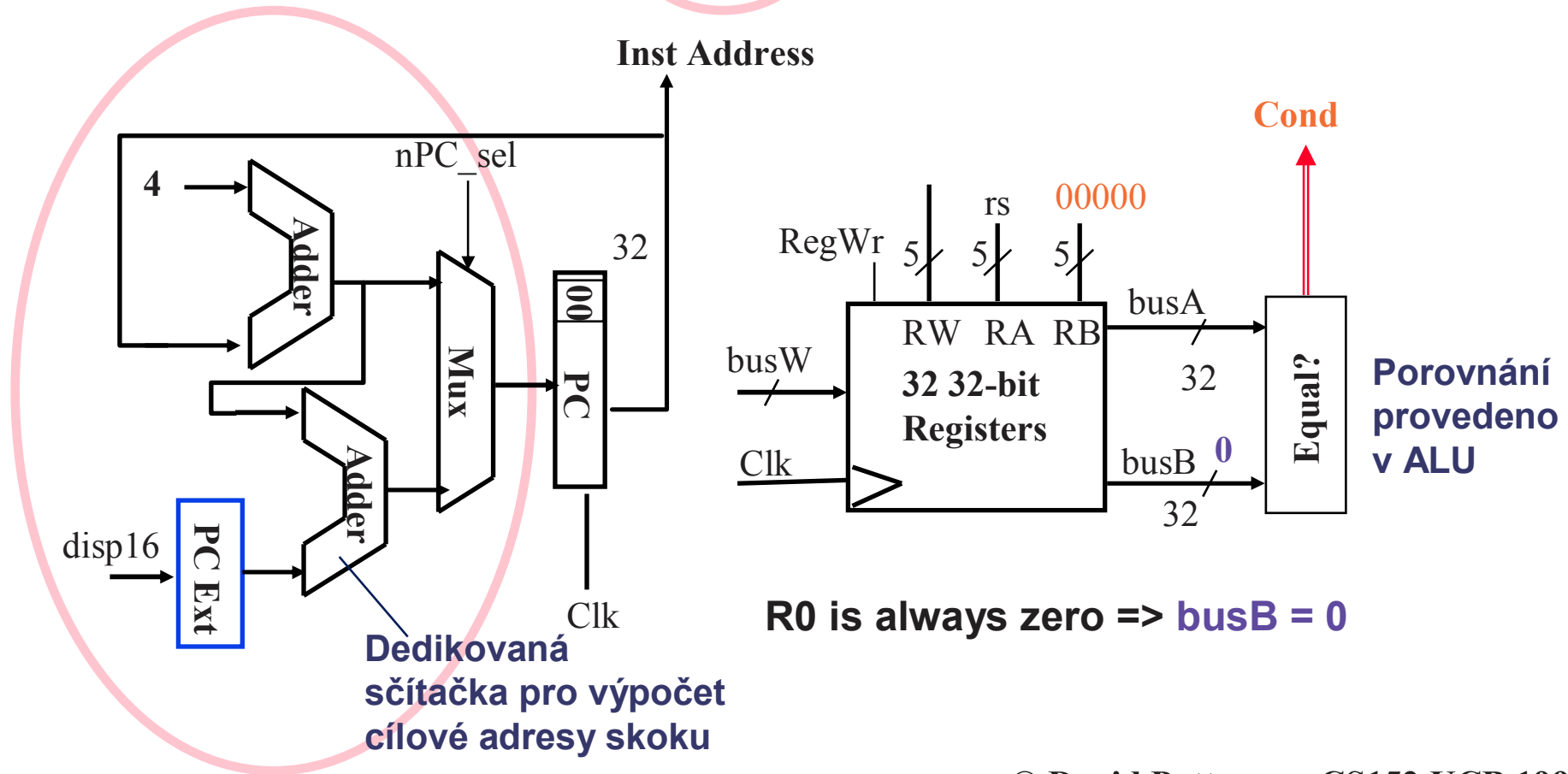
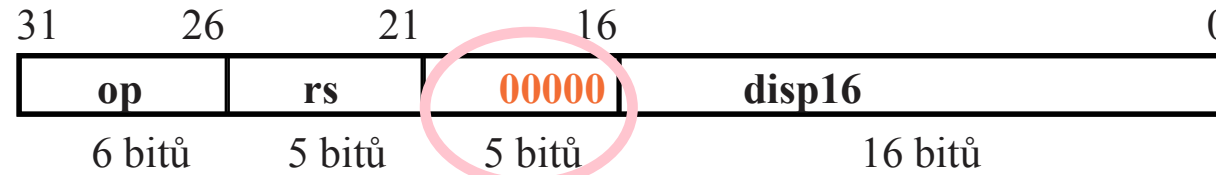
◦ $\text{Mem}[R[\text{rs}] + \text{SX}[\text{disp16}]] \leftarrow R[\text{rt}]$ Př.: SW   rt, disp16 (rs)

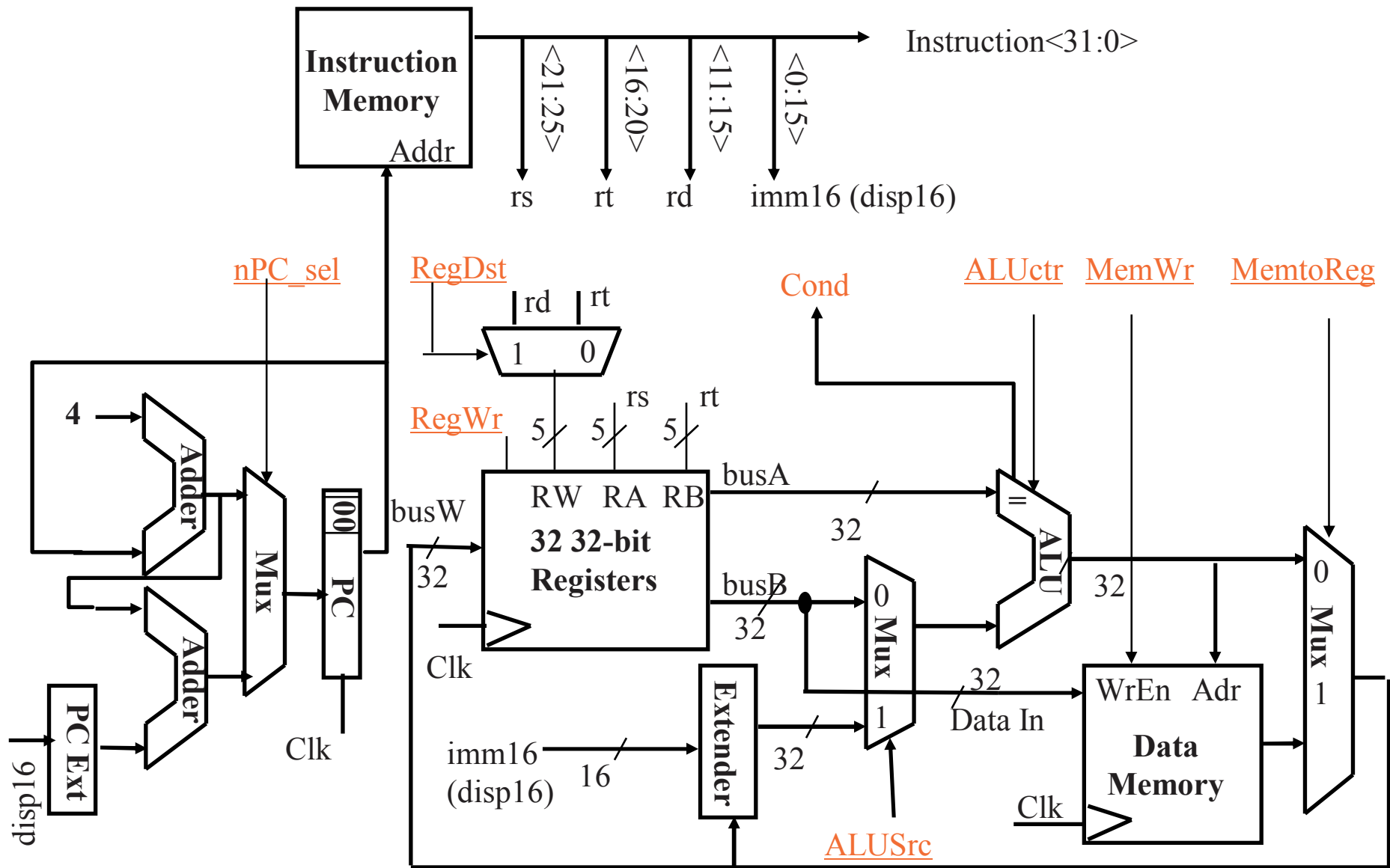
Datová část pro instrukci podmíněného skoku

◦ **BEQZ** rs, disp16

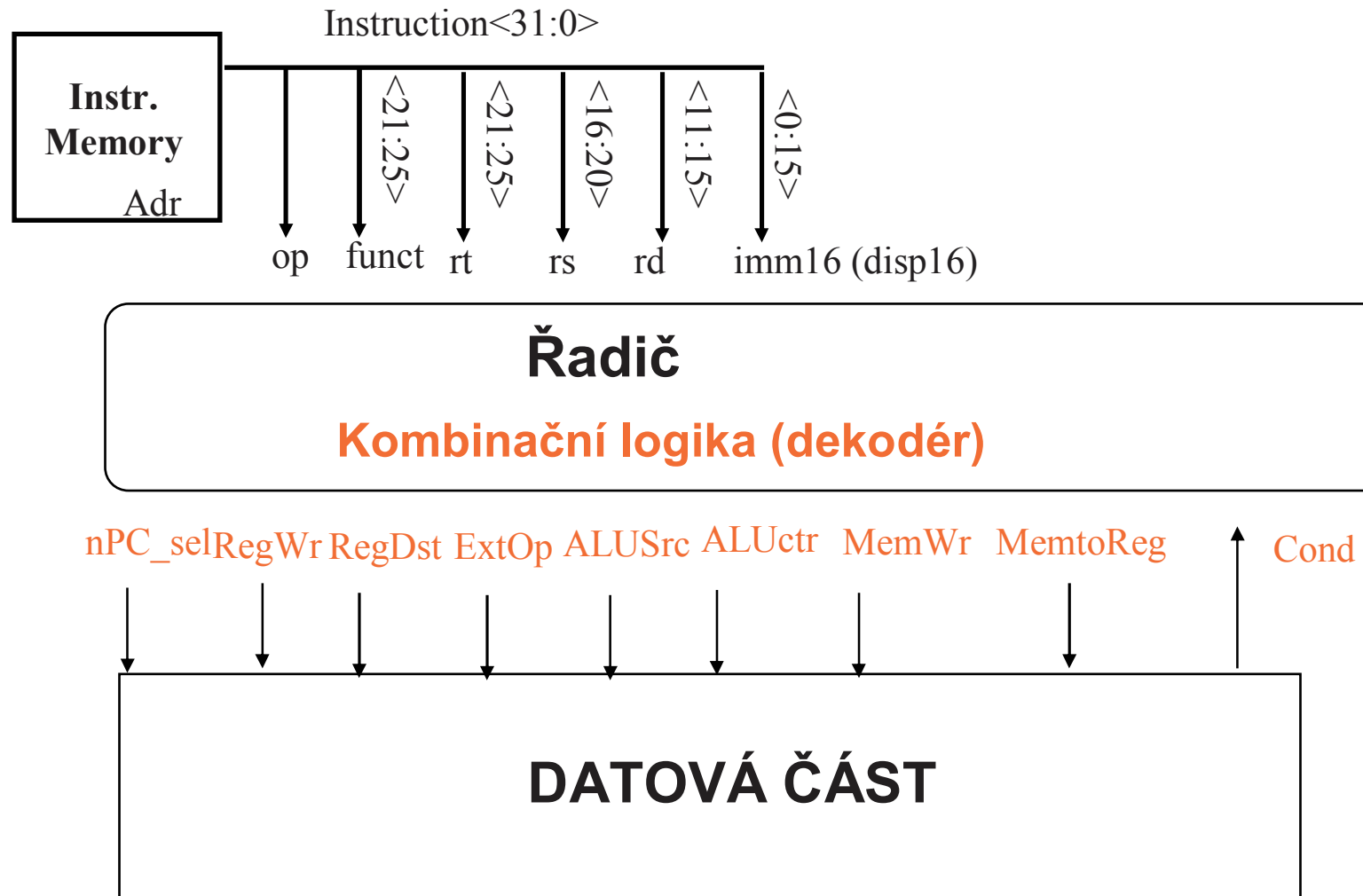

Vše pohromadě – jednoduchá datová část DLX

Řadič pro jednotaktový procesor

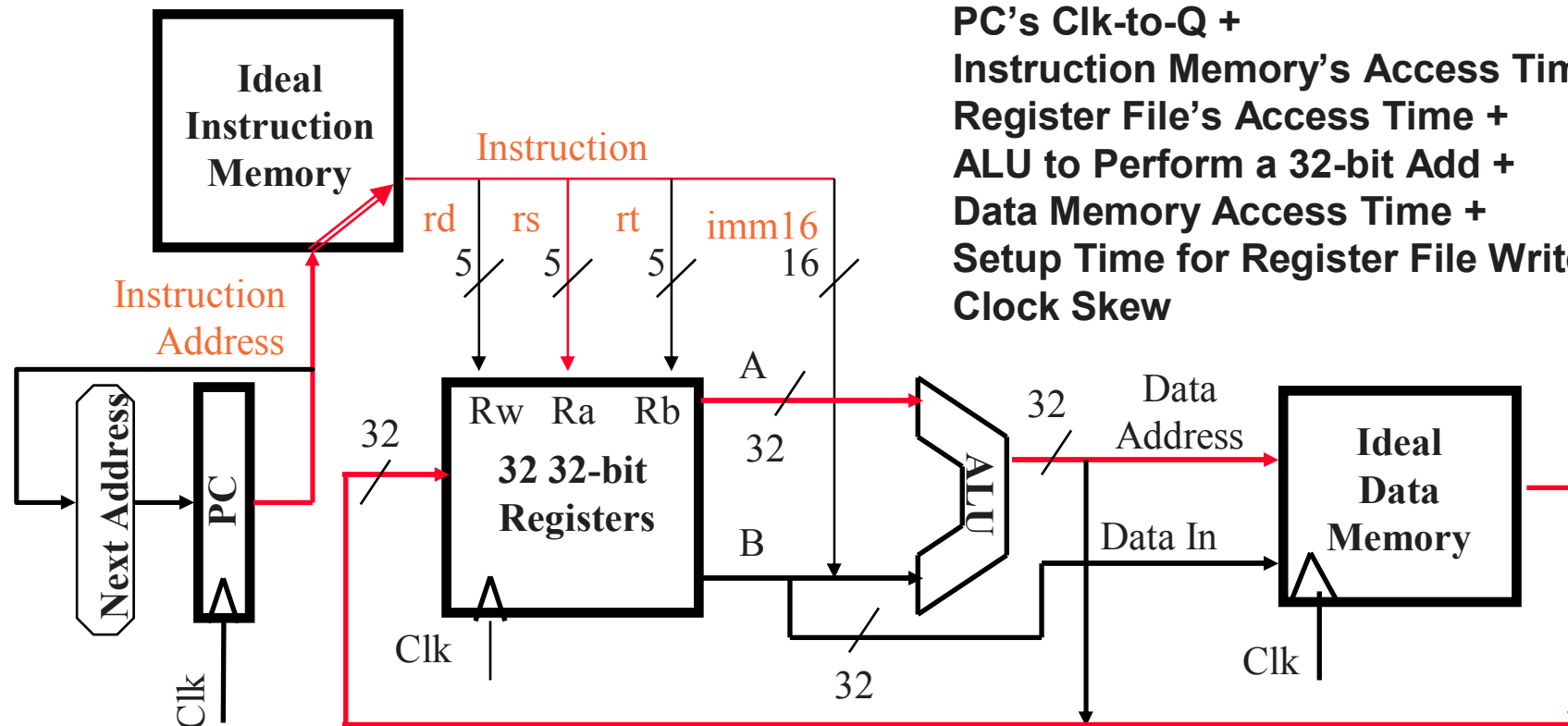

Charakteristika jednotaktového procesoru

- Jednoduchá implementace
- **CPI=1**, ale T_{clk} je velmi dlouhá !!
- T_{clk} záleží na **nejdelší cestě v kombinační logice** – instrukce LOAD

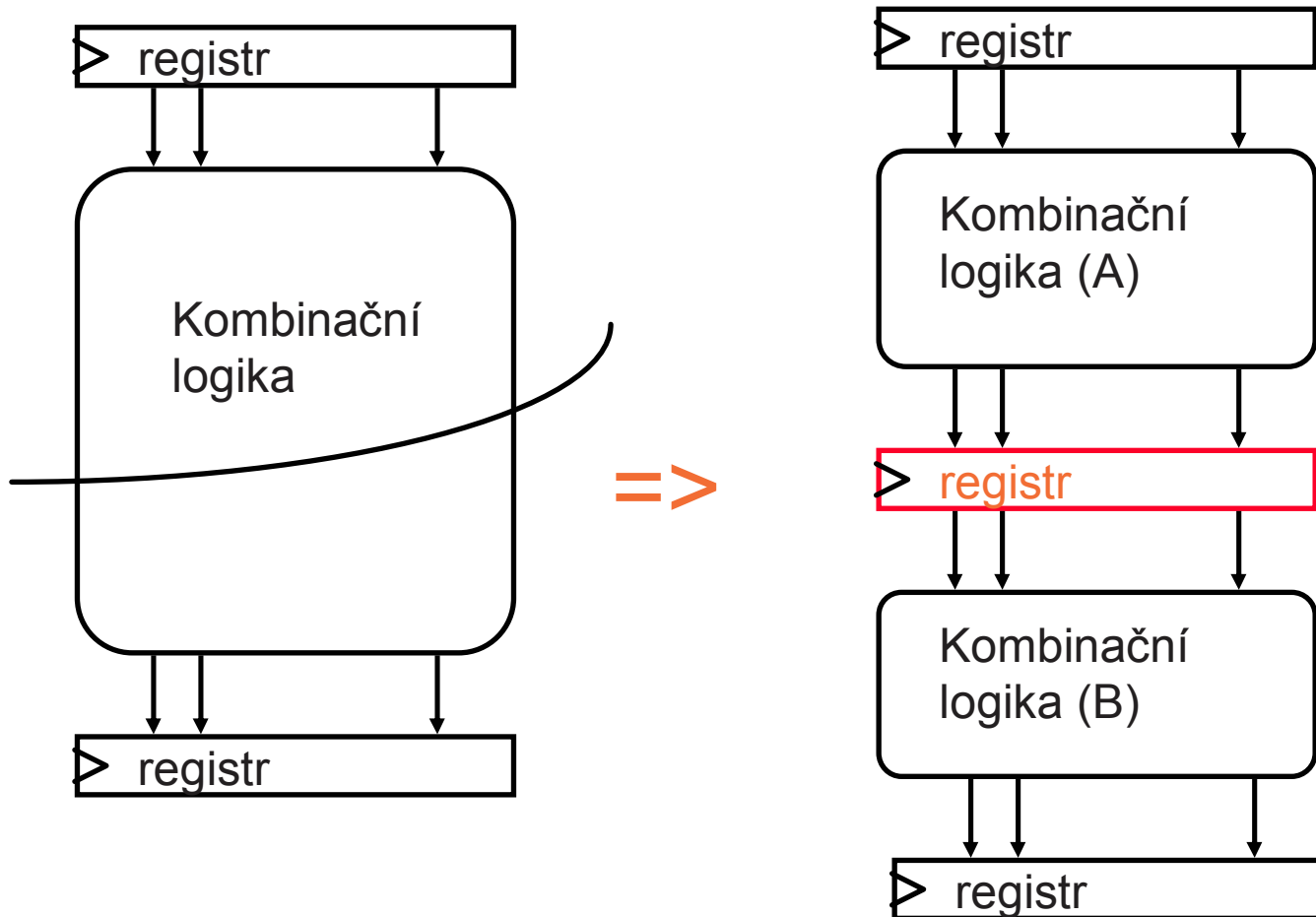
Kritická cesta (instrukce Load) =

PC's Clk-to-Q +
Instruction Memory's Access Time +
Register File's Access Time +
ALU to Perform a 32-bit Add +
Data Memory Access Time +
Setup Time for Register File Write +
Clock Skew

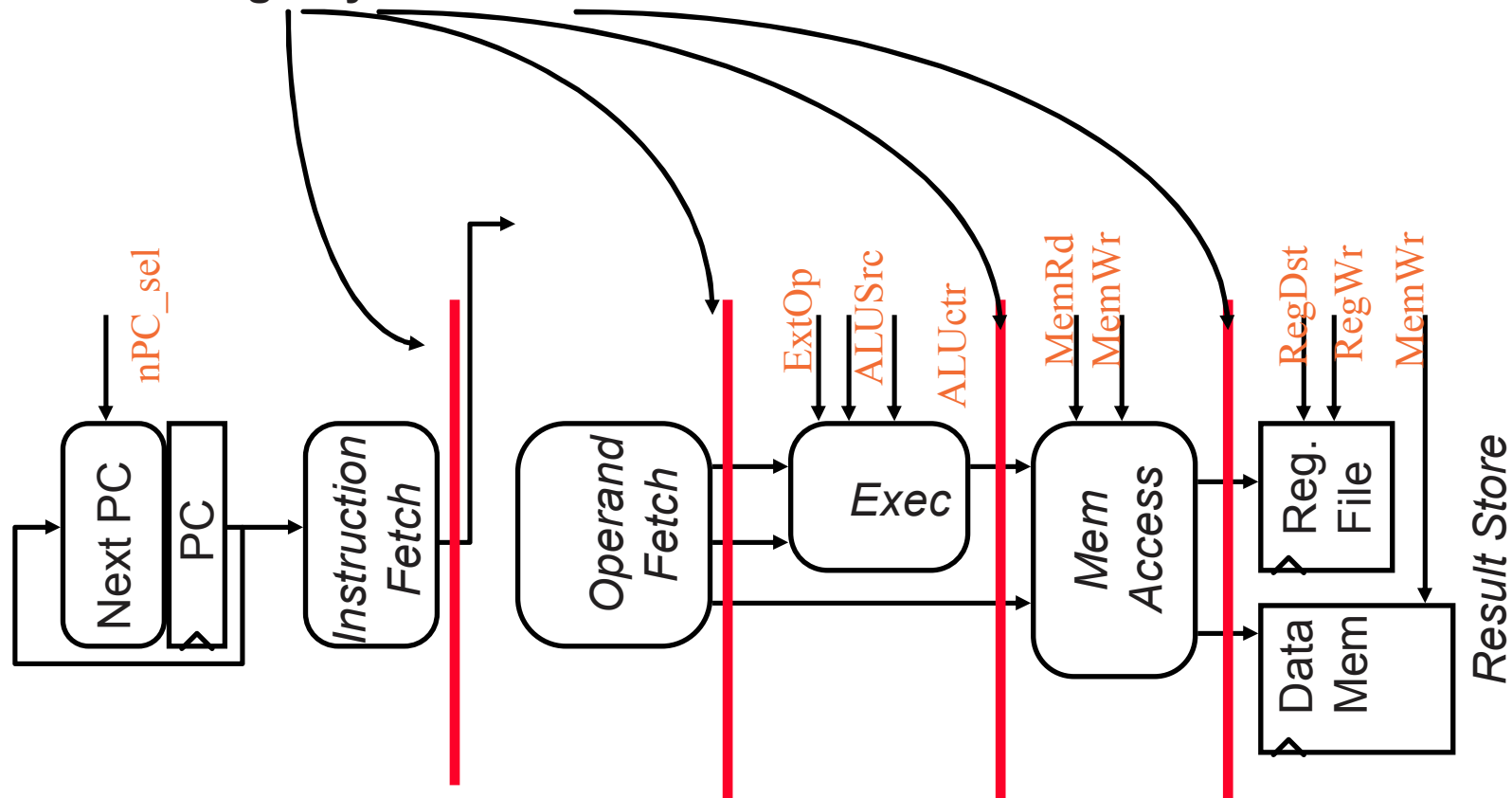
Zkrácení T_{clk} vložení dodatečných registrů

- Obecné pravidlo návrhu:

Vložení registrů do datové části

- Přidané registry

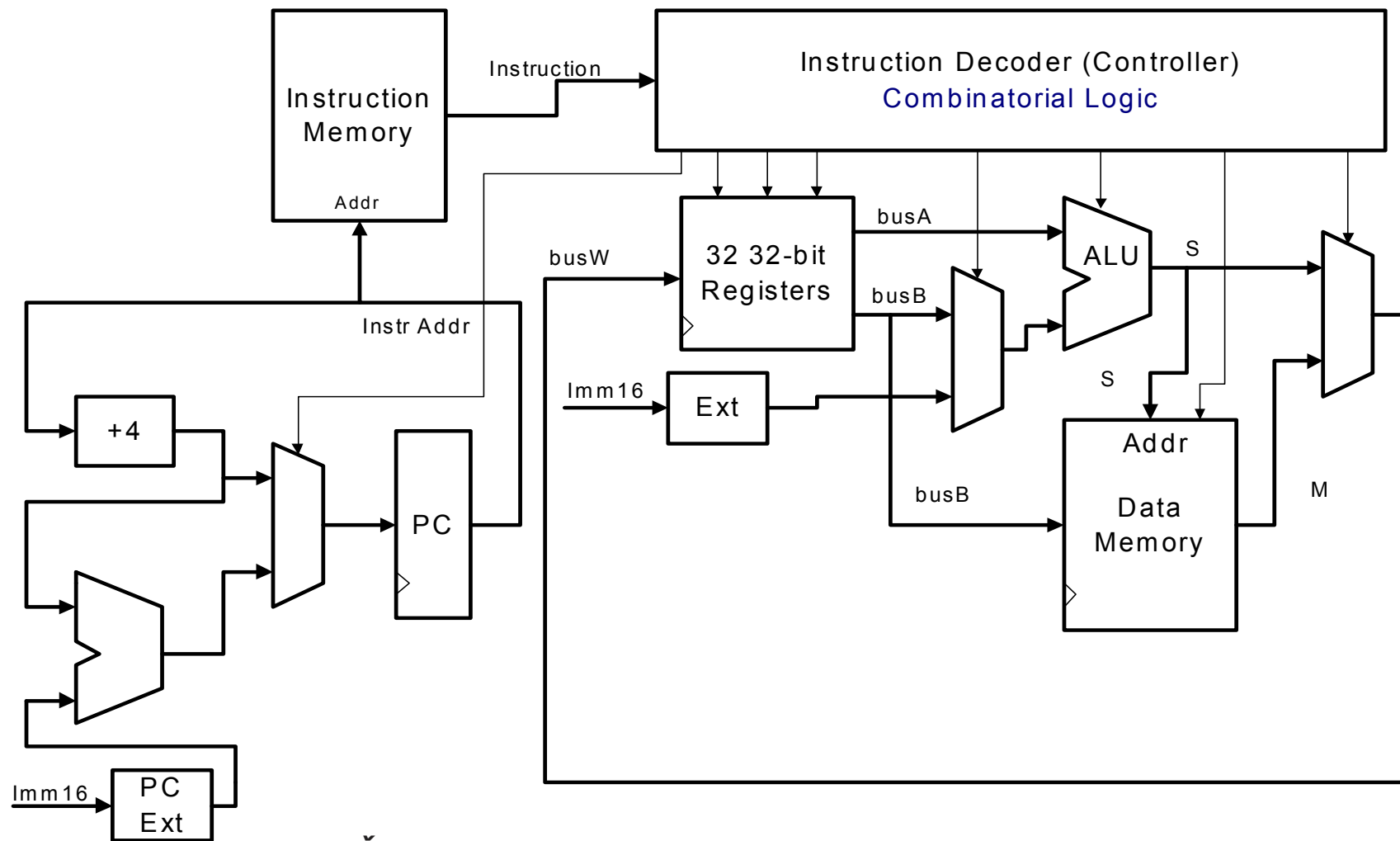
Instrukční
Registr

Registry
Operandů

Výsledek ALU
Registr adresy

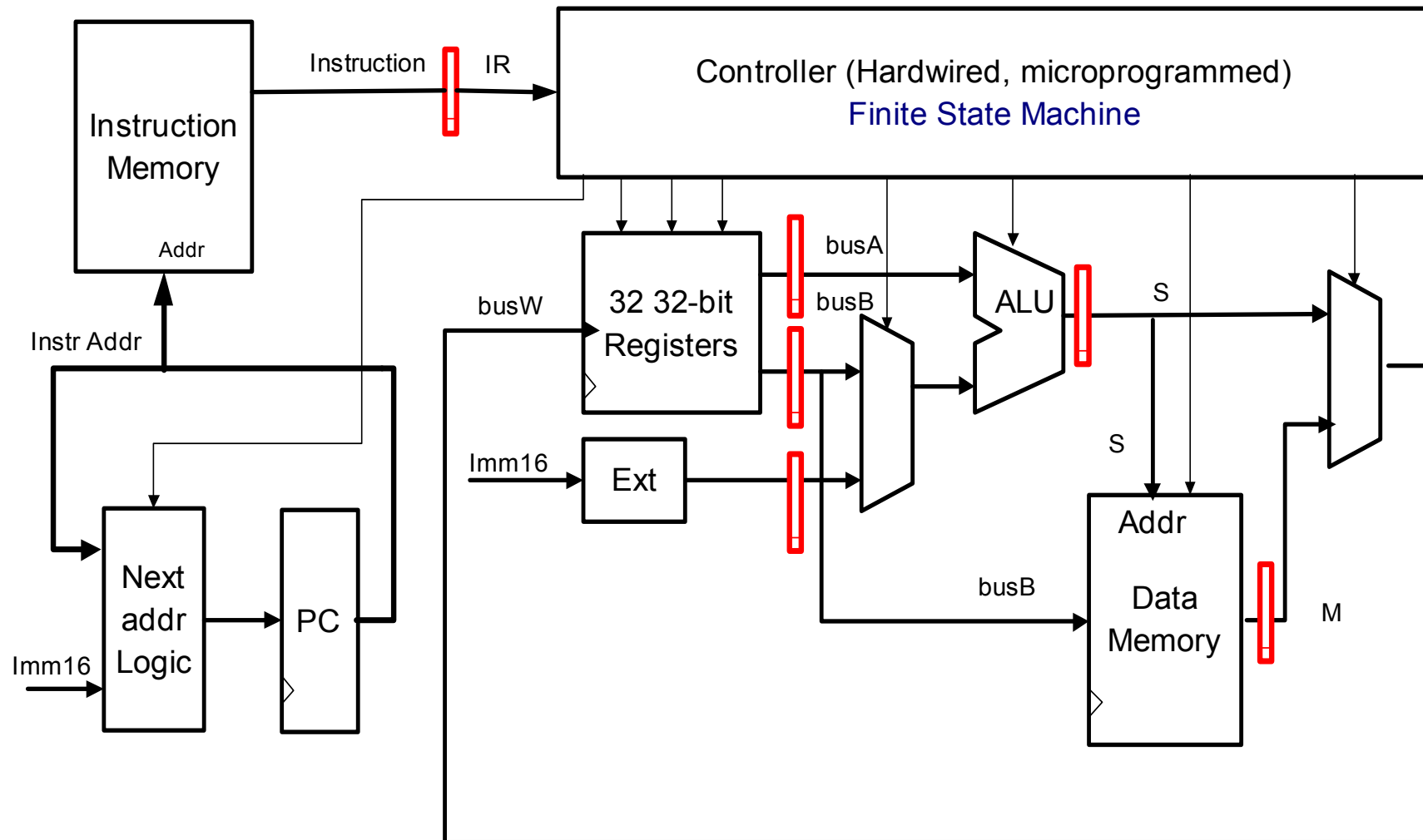
Registr
dat z paměti

Překreslení jednotaktového CPU

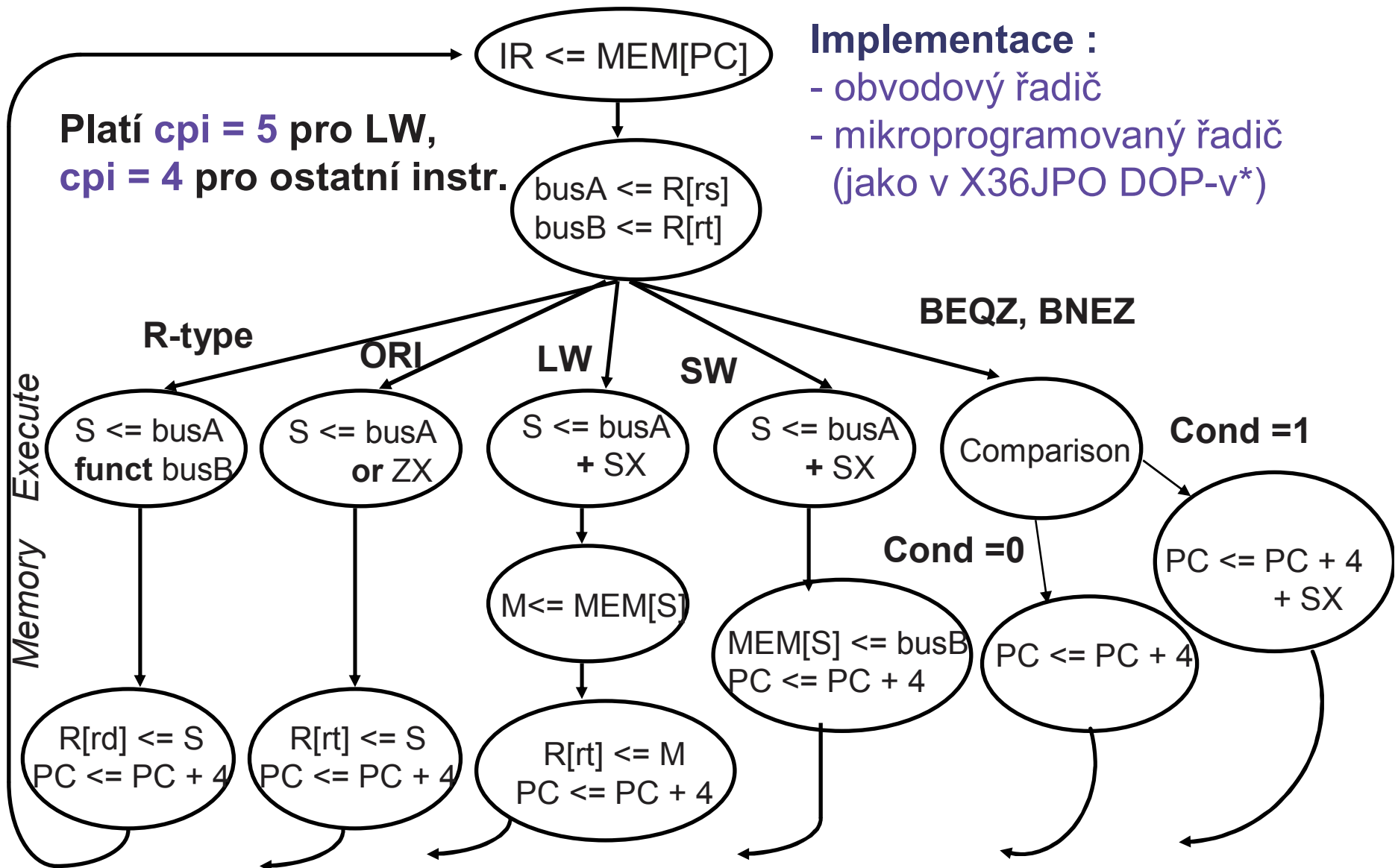
(Řídící signály vynechány pro přehlednost; imm16 = disp16)

Vícetaktová datová část a řadič

 Added Registers

Řadič vícetaktového CPU jako konečný automat

Charakteristika vícetaktového CPU

- $T_{clk} = 1/5$ (hodně optimistické)
- cpi: Load instrukce = 5 taktů
ALU instr., skoky, store = 4 takty,
- Load instrukce tvoří typicky 26 % instrukcí
(SPECInt1996 průměr na DLX)
- $CPI = 4 * 0.74 + 5 * 0.26 = 4.26$
- Zrychlení oproti jednotaktovému CPU = $5/4.26 = 1.17$
- Vícetaktový procesor je univerzálnější, umožňuje implementovat i komplexní instrukce např. pomocí mikroprogramování.

Využití komponent datové části

Instruction Memory – použit v taktu Instruction Fetch

Register File – použito v taktu Operand Fetch a Result Store

ALU – použito v taktu Execute (také pro výpočet adresy L/S)

Data Memory – použito v taktu Memory Access

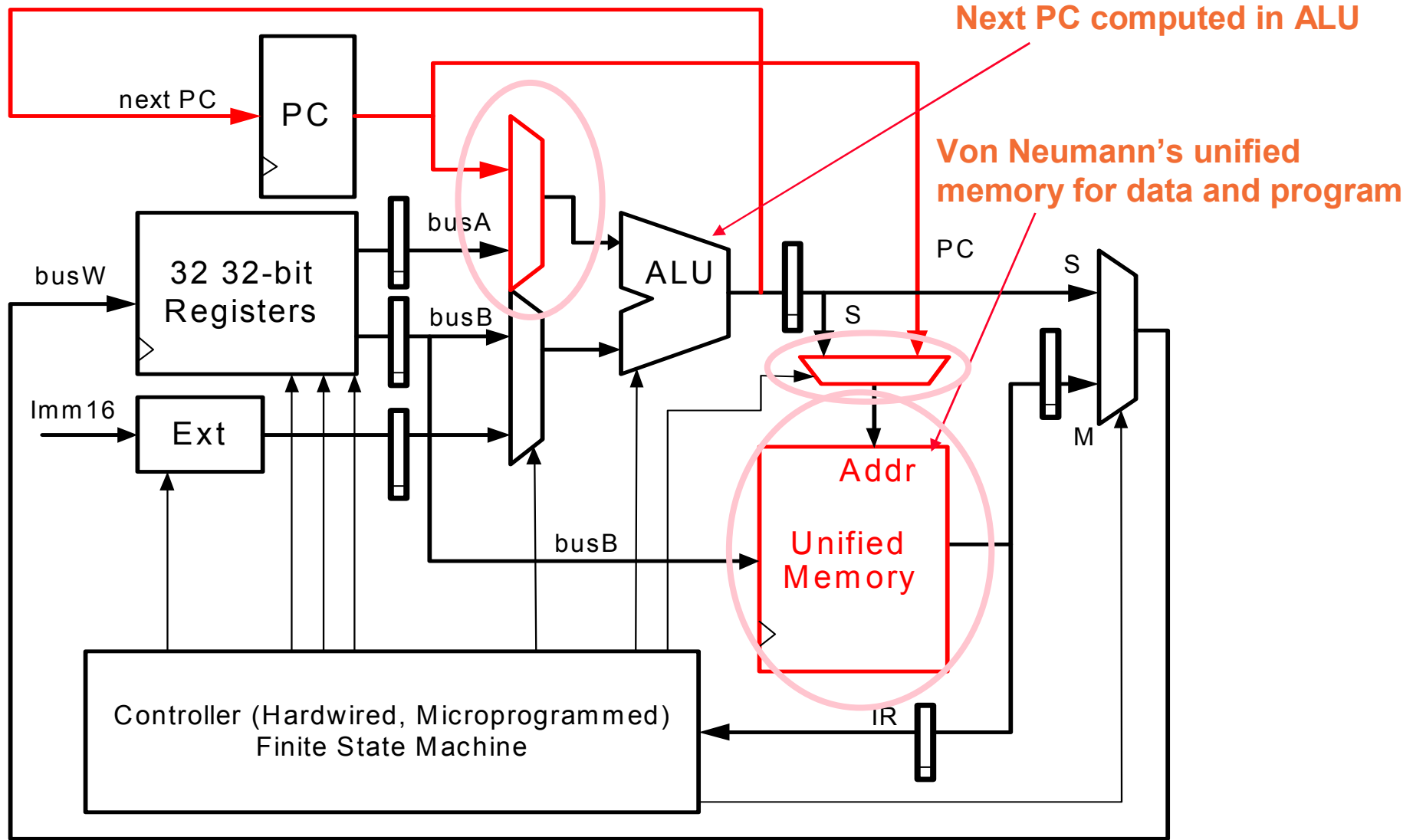
Next PC logic – použito v taktu Result Store nebo
v taktu Memory Access (instrukce store)

Průměrné využití komponenty je v jednom taktu
na instrukci $(1/4.26) = 23 \%$

Optimalizace komponent - sdílení:

- Sloučení paměti instrukcí a dat,
- „Next PC“ může být spočítán v ALU.

Alternativní datová část – sdílení komponent - stejně výkonná + menší

Architektura počítačů

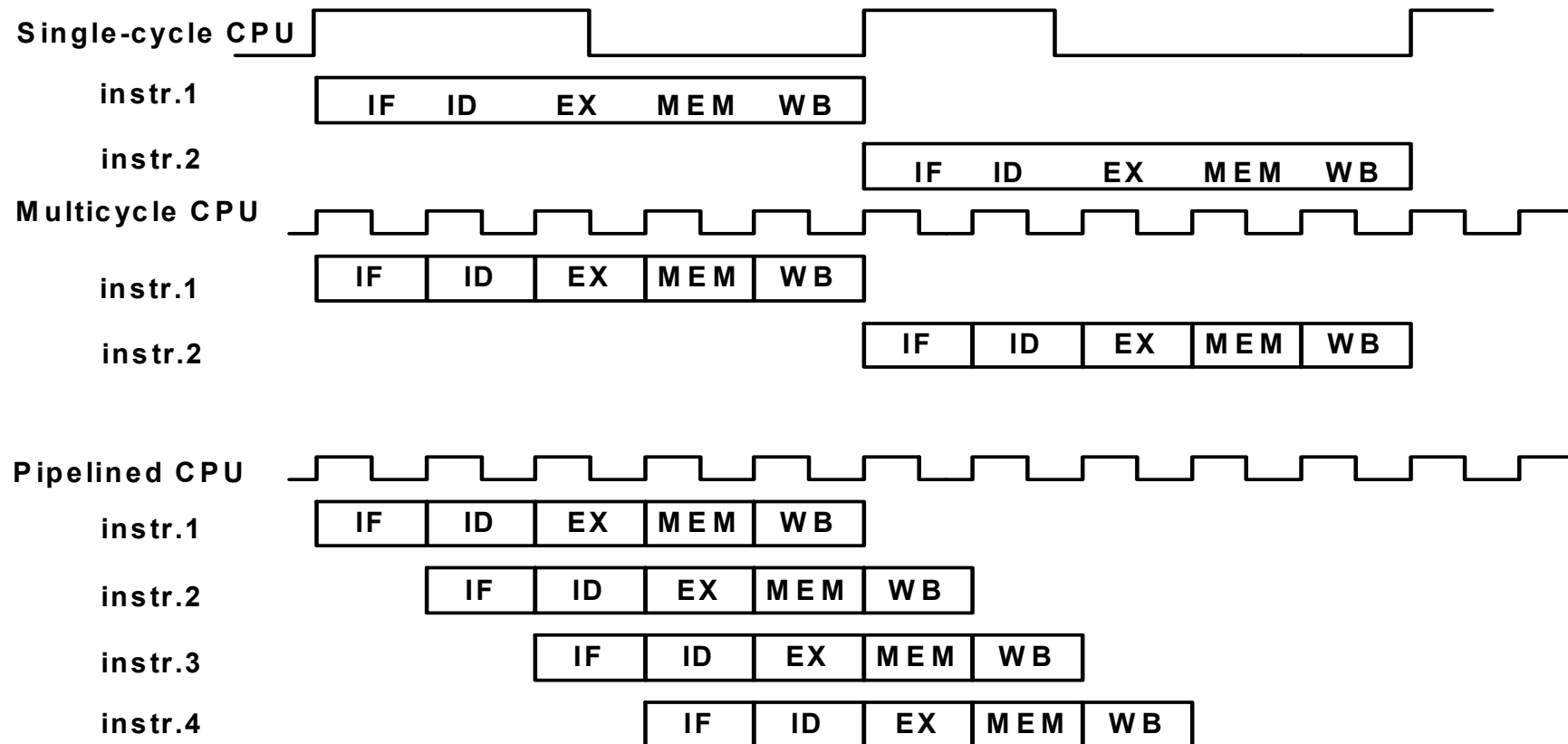
Shrnutí jednotaktového a vícetaktového CPU

- Dosud nebylo v zásadě *nic nového* – pouze jsme použili postupy známé z X36JPO
- Alternativní datová část vícetaktového DLX je podobná procesorům probíraným v X36JPO
- Všechny varianty CPU jsou *plně sekvenční* – instrukce je dokončena než je následující započata (nazýváme je “*konvenční CPU architektury*”)

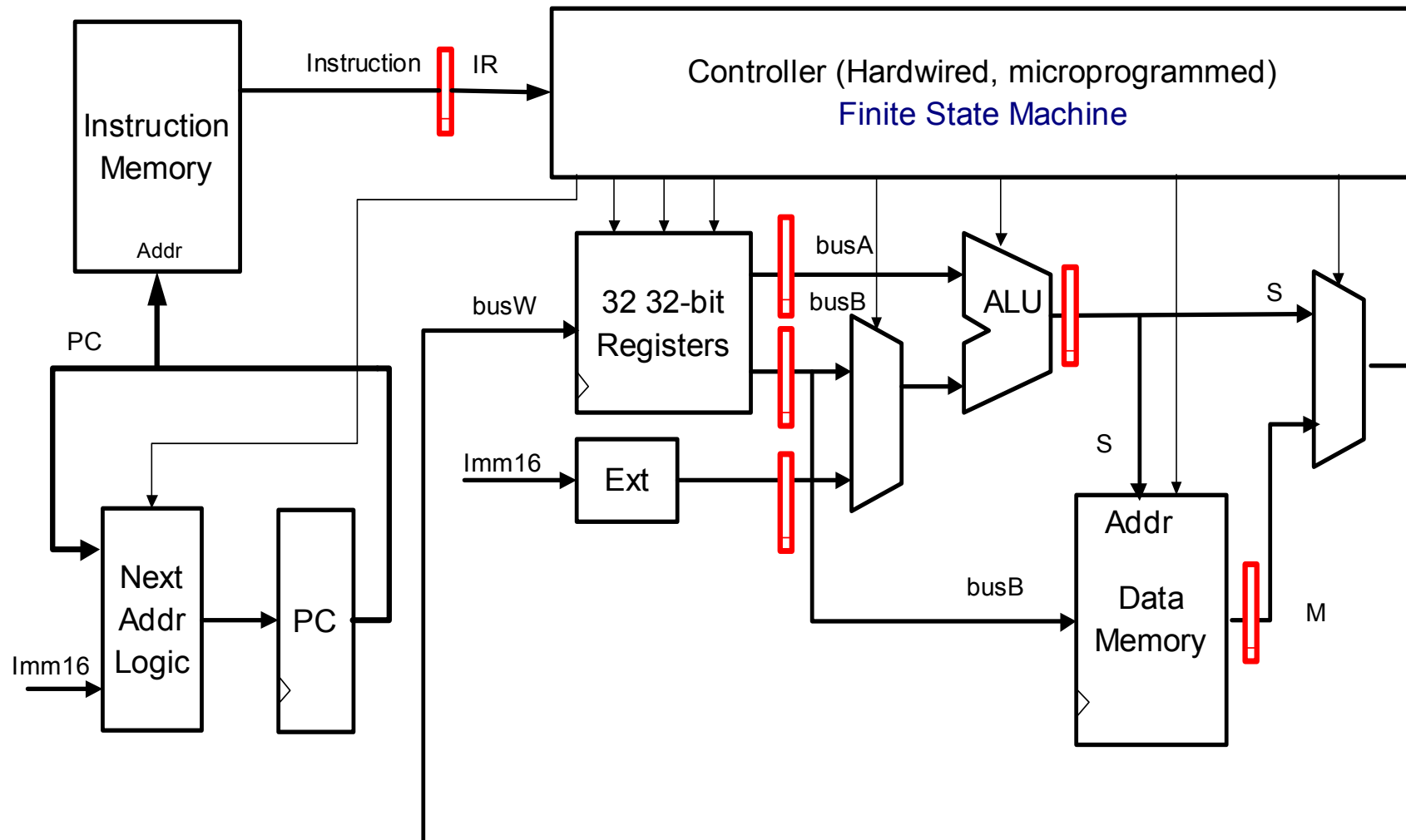
Abychom dosáhli lepší výkonnosti DLX musíme použít techniky *proudového zpracování (pipelining)*

Proudové zpracování instrukcí - motivace

- Komponenty datové části nebyly plně využity ve vícetaktovém CPU.
- Pokusme se je použít *v každém taktu* místo jejich optimalizace sdílením

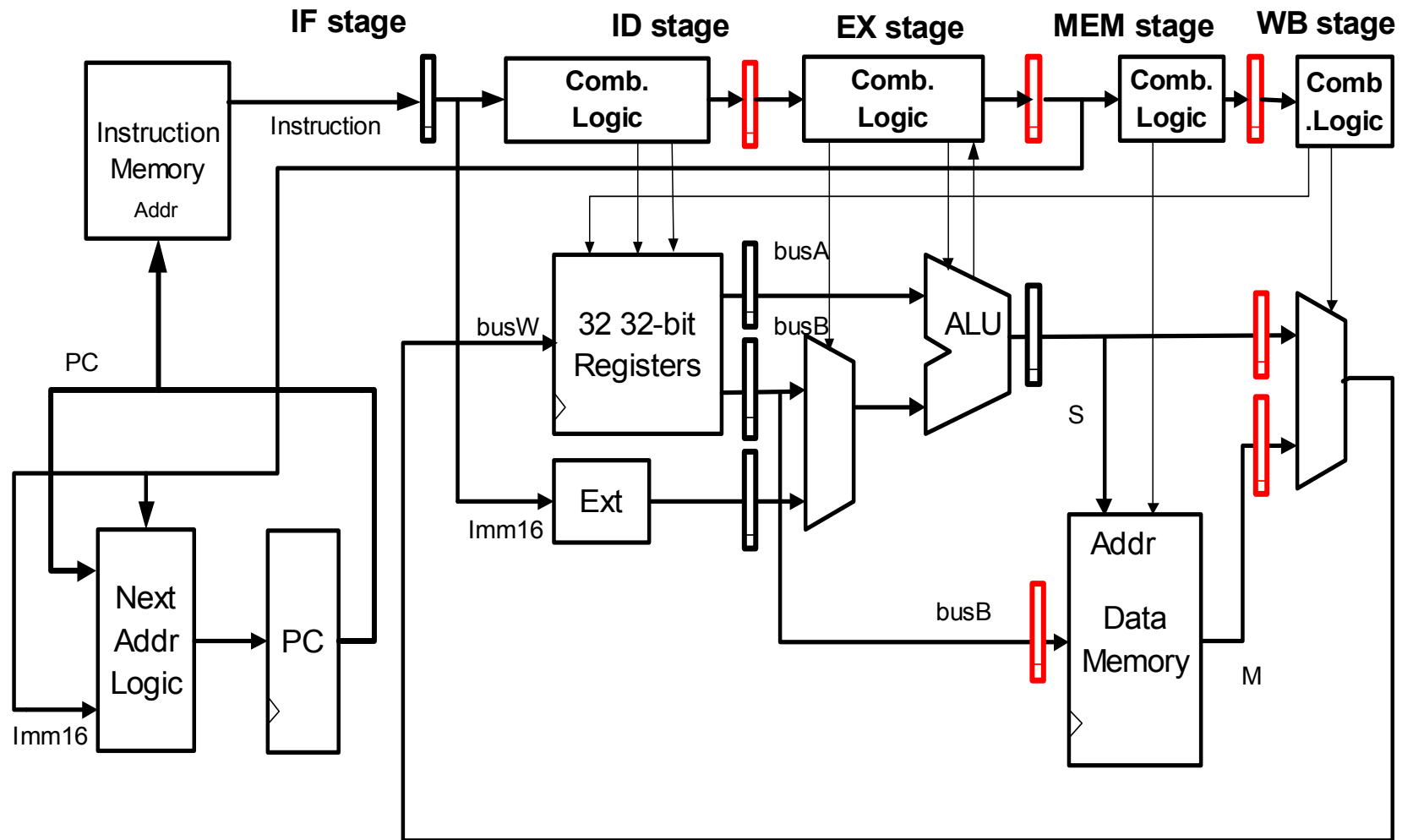

Vícetaktová datová část s řadičem

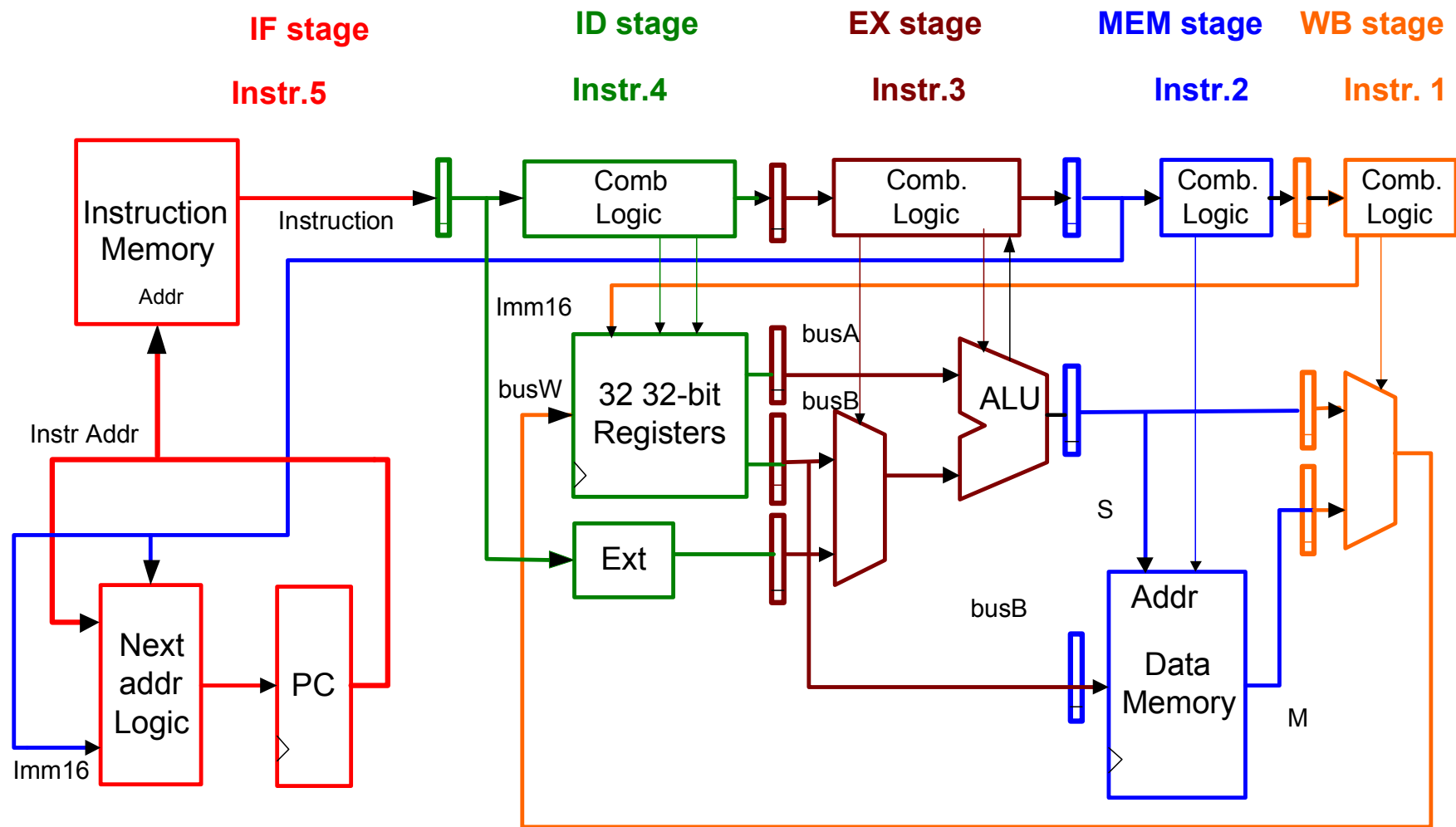
 Added Registers

Proudově pracující datová část a řadič

Potenciál zrychlení = počet stupňů pipeline.

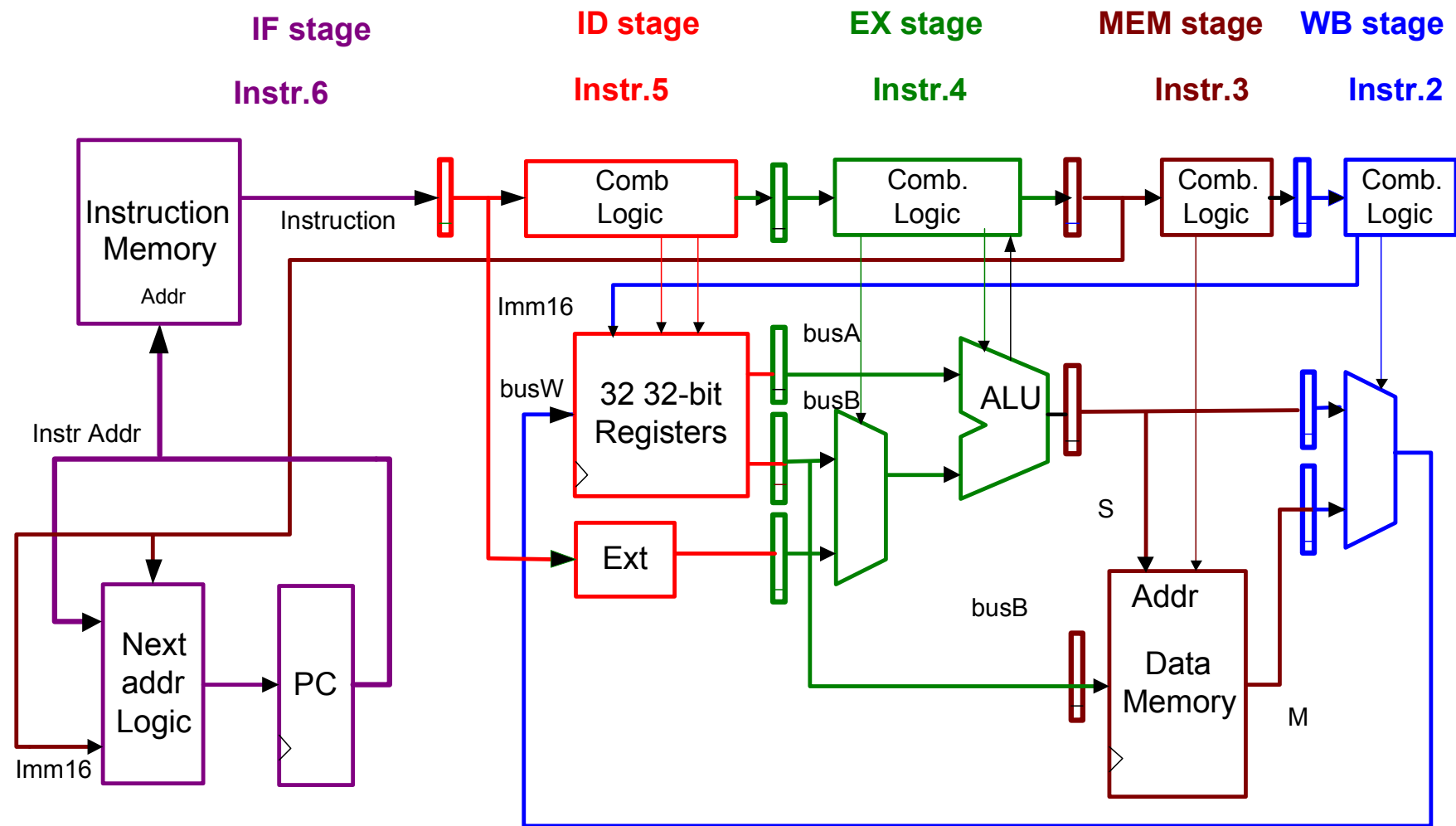
Proudově pracující datová část a řadič 5.takt

Potenciál zrychlení = počet stupňů pipeline.

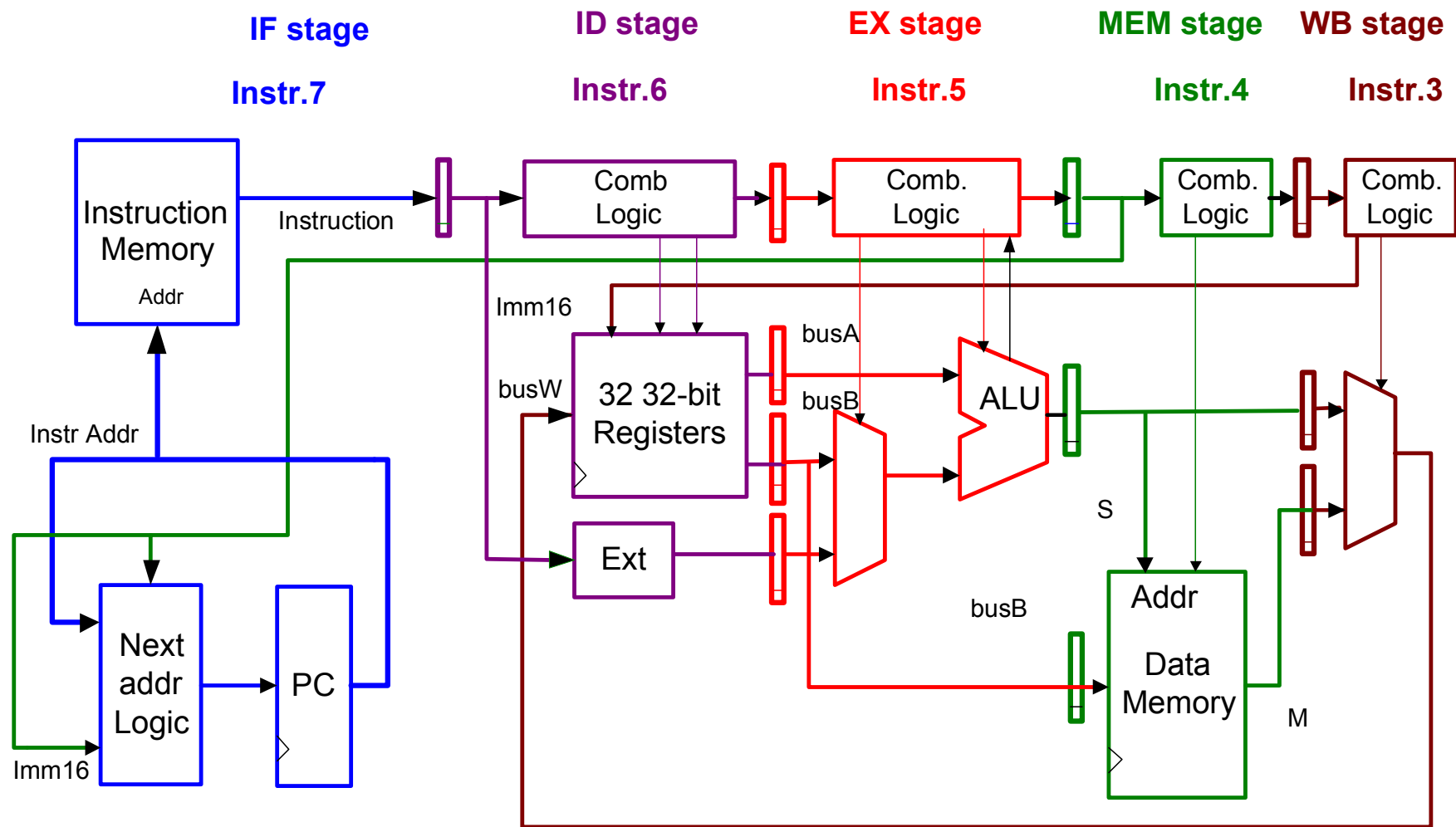

Proudově pracující datová část a řadič **6.takt**

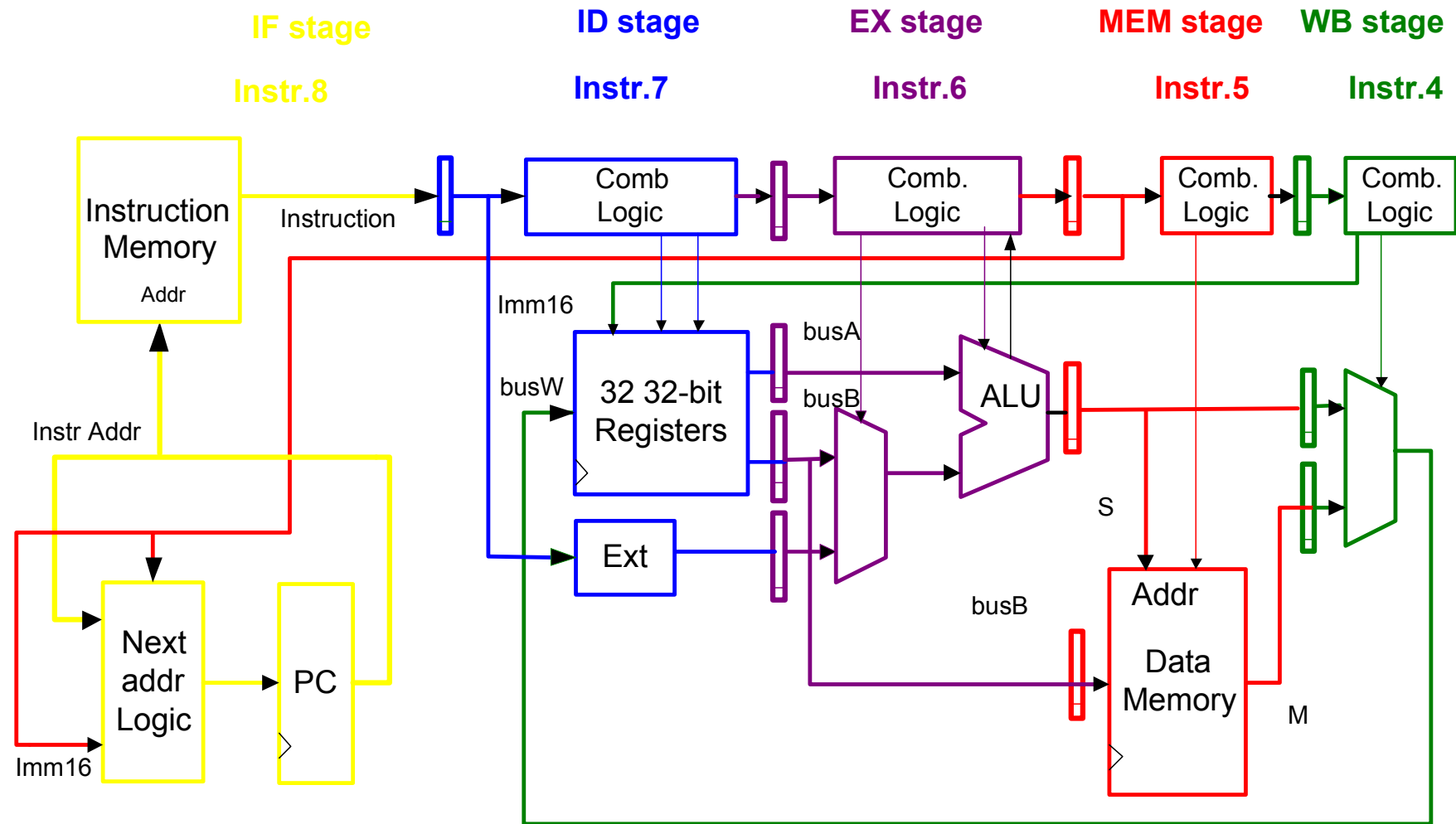
Potenciál zrychlení = počet stupňů pipeline.

Proudově pracující datová část a řadič 7.takt

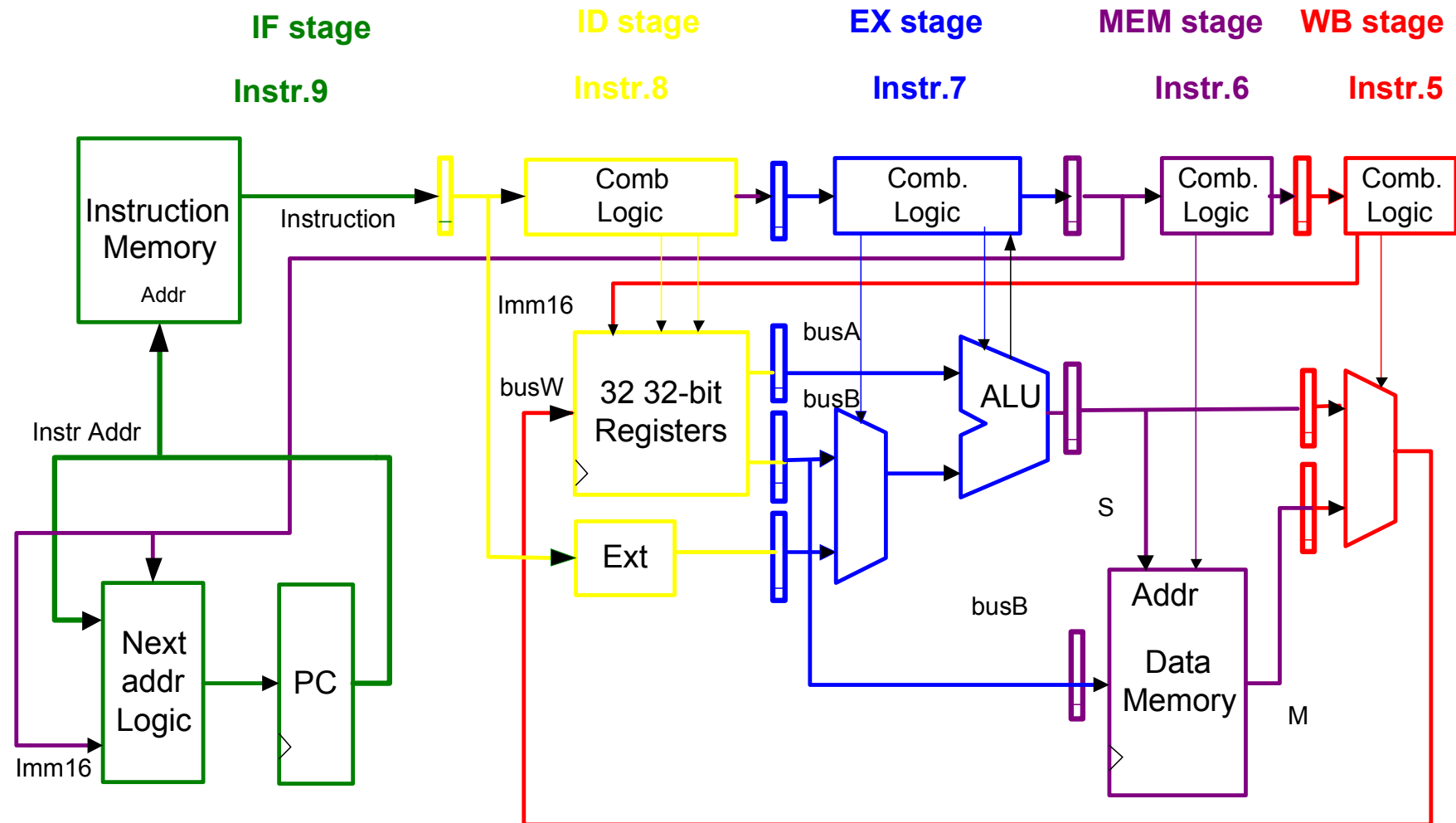
Potenciál zrychlení = počet stupňů pipeline.

Proudově pracující datová část a řadič 8.takt

Potenciál zrychlení = počet stupňů pipeline.

Proudově pracující datová část a řadič 9.takt

Potenciál zrychlení = počet stupňů pipeline.

Řadič proudově pracujícího DLX

- Distribuován mezi stupni *pipeline* (tzv. *data stationary control*)
– Instrukce prochází stupni zpracování společně se svými daty
- Nějaký klasický sekvenční řadič je potřeba pro korektní obsluhu výjimek (přerušeni), datových hazardů a dalších funkcí.
(pro jednoduchost není znázorněn).

Řadič proudově pracujícího DLX je relativně jednoduchý neboť DLX je RISC procesor

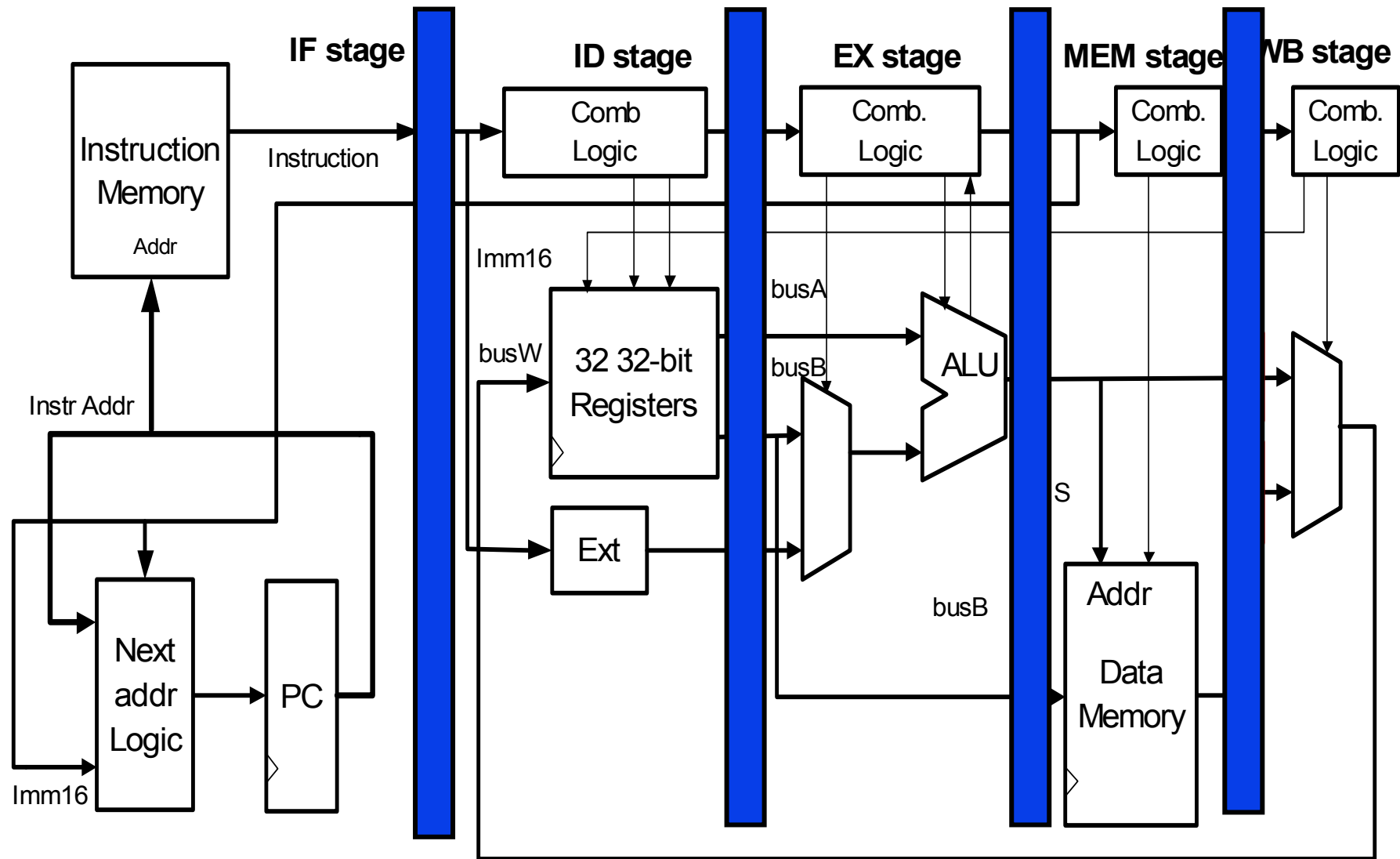
- Všechny instrukce trvají stejný nebo podobný počet taktů
- Jednoduché kódování instrukcí pevné délky
- Pouze instrukce Load/Store přistupují do paměti
- Procesor podporuje jen zarovnaná data a instrukce

Chování DLX *pipeline* podrobněji

Stupeň pipeline	ALU instrukce	Load / Store instrukce	Branch instrukce
Instruction Fetch (IF)	Čtení instrukce	Čtení instrukce	Čtení instrukce
Instruction Decode (ID)	Čtení operandů a dekódování instrukce	Čtení operandů a dekódování instrukce	Čtení operandů a dekódování instrukce
Execute (EX)	Výpočet výsledku	Výpočet adresy	Vyhodnocení podmínky
Memory Access (MEM)	Nic, jen kopírování výsledku	Přístup do paměti	Výpočet cílové adresy a změna PC
Write Back (WB)	Zápis výsledku do registrového pole	Zápis výsledku do reg. pole (pouze Load)	Nic

Toto je “tradiční 5-stupňová celočíselná RISC *pipeline*” (též *pipeline* ve stylu procesoru MIPS)

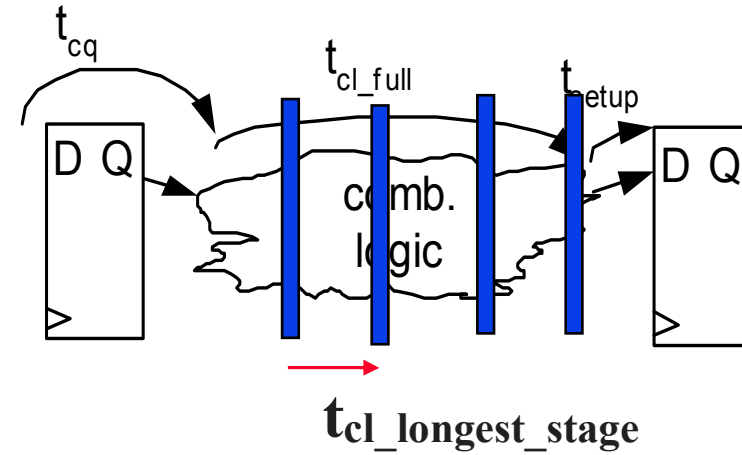
Jiný pohled na *pipeline* - registry mezi stupni

Proudové zpracování – analýza zrychlení (1)

$$T_{\text{CPU}} = IC * CPI * T_{\text{clk}}$$

- **IC** je stejné pro všechny varianty CPU
- **S** je počet stupňů proud. zpracování

$$T_{\text{clk\_nopipe}} = t_{cq} + t_{cl\_full} + t_{setup} + t_{skew}$$

$$T_{\text{clk\_pipe}} = t_{cq} + t_{cl\_longest\_stage} + t_{setup} + t_{skew}$$

$$t_{cl\_longest\_stage} \approx \frac{t_{cl\_full}}{S} \quad t_{setup} + t_{cq} + t_{skew} \ll \frac{t_{cl\_full}}{S}$$

$$T_{\text{clk\_pipe}} \approx \frac{T_{\text{clk\_nopipe}}}{S}$$

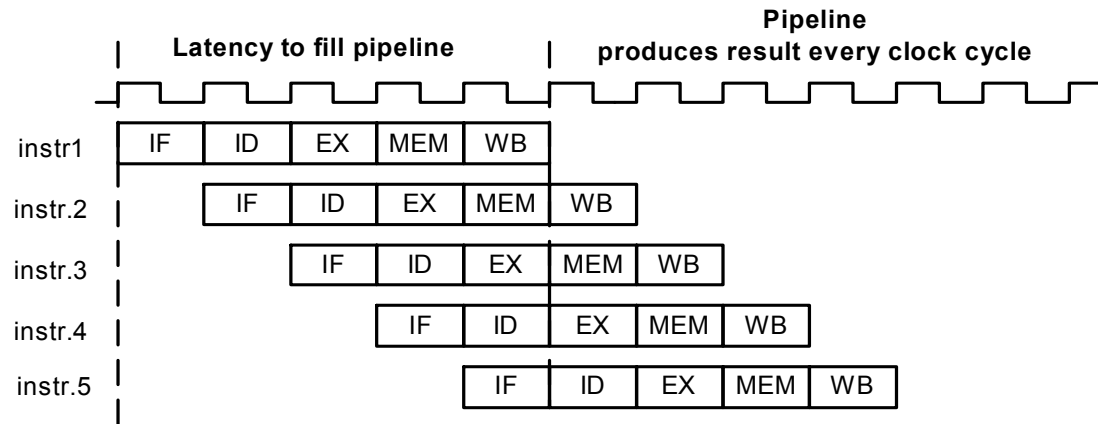
Pozn: **cl** = combinatorial logic, **cq** = clock to Q delay of register

t_{skew} = rozptyl příchodu aktivních hran clk k registrům

Proudové zpracování – analýza zrychlení (2)

- Kolik je CPI proudově pracujícího procesoru ?
- **S** je počet stupňů pipeline,
IC je počet provedených instrukcí

$$\text{Cycles}_{IC\_instructions} = S + IC - 1$$

$$\text{CPI} = \frac{\text{Cycles}_{IC\_instructions}}{IC} = \frac{S - 1}{IC} + 1$$

$$\text{Pro velké } IC : \frac{S - 1}{IC} \ll 1 \Rightarrow \text{CPI}_{\text{pipeline\_ideal}} = 1$$

Ideální CPI pro proudově pracující procesor je rovno 1.

Problémy, které přináší proudové zpracování

Proudové zpracování může narušit **sémantiku provádění** programu:

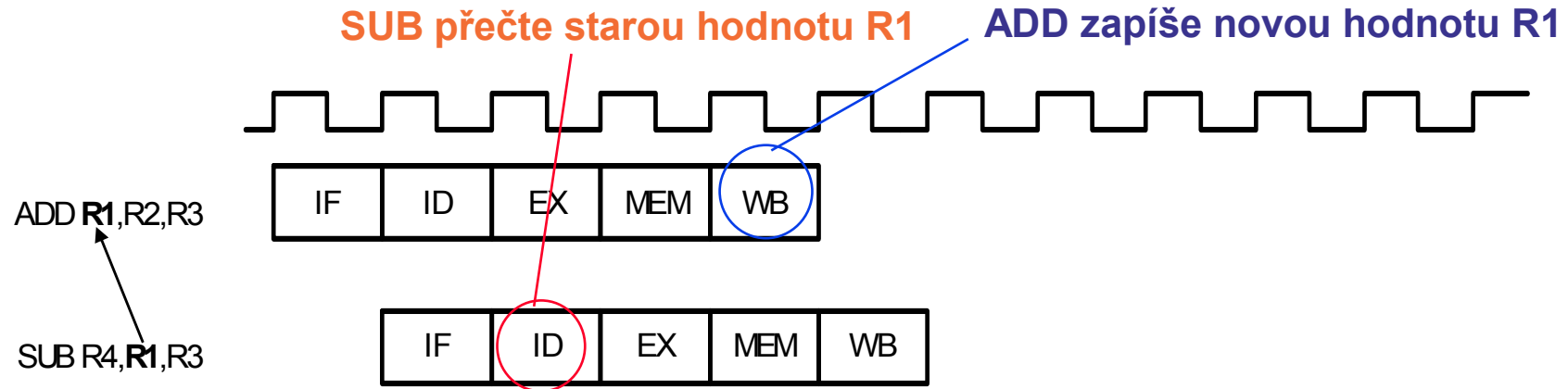
Sémantika provádění programu na von Neumannově počítači:
Necht' i, j jsou dvě přirozená čísla, $i < j$ potom **i -tá instrukce** v programovém pořadí **je provedena před j -tou instrukcí**.

Toto definuje **úplné sekvenční uspořádání** prováděných instrukcí a pipelining toto pořadí narušuje (všimněte si, že jednotaktový i vícetaktový procesor toto pořadí respektují).

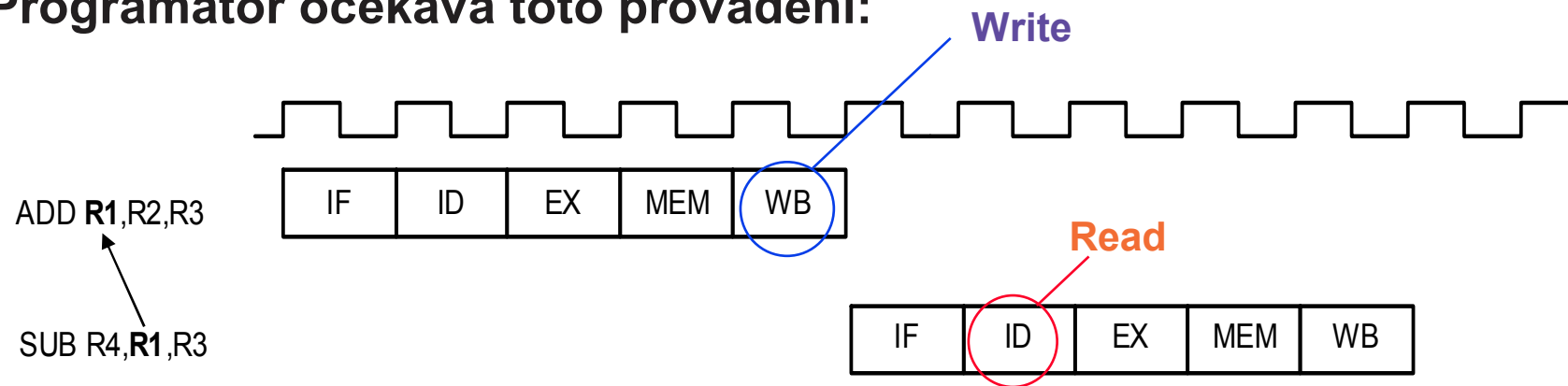
Dvě možné řešení:

- 1. Změnit sémantiku** – toto je obtížné až nemožné (Ale i tato cesta se využívá – viz procesory VLIW a EPIC)
- 2. Modifikace proudového zpracování** – výsledek je stejný jako v případě sekvenčního provádění (Toto je výhodné, neboť programátor v JSA nemusí vědět o proudovém zpracování.)

Příklad narušení sémantiky

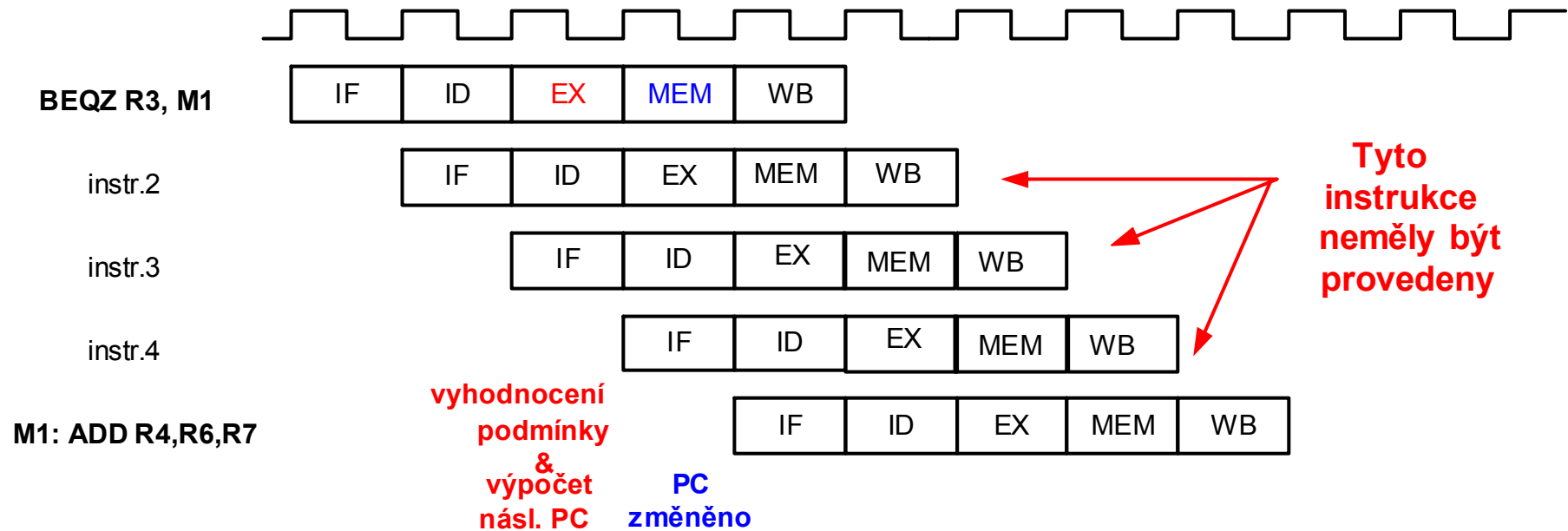

Programátor očekává toto provádění:

Čtení R1 instr. SUB má být provedeno po zápisu R1 instrukcí ADD.
V pipeline toto pořadí není dodrženo. Tuto situaci nazýváme **Read after Write (RAW) hazard**.

Jiný příklad narušení sémantiky

Toto je příklad narušení sémantiky řídicí instrukce (BEQZ)
Tzv. **řídicí hazard (control hazard)**.

Požadavky na korektnost provádění

Úplné sekvenční provádění není třeba, ale musí být zachovány následující podmínky:

Definice: Pro $i < j$:

1. Datové závislosti (Data Dependences)

Instrukce j je datově závislá na instrukci i iff instrukce j vytváří výsledek používaný instrukcí j .

2. Jmenné závislosti (Name Dependences též False data dependences)

Instrukce j je závislá po jménu na instrukci i iff instrukce j používá stejné místo k uložení výsledku ze kterého instrukce i čte nebo do něj zapisuje výsledek.

3. Řídící závislosti (Control Dependences)

Instrukce j je závislá na instrukci i iff provedení instrukce j závisí na výsledku provedení řídicí instrukce i .

Lze dokázat, že výsledek programu je stejný jako v případě sekvenčního provádění pokud tyto vlastnosti jsou respektovány.

Hazardy v proudovém zpracování

(nemají nic společného s *hazardy v logických obvodech !!*)

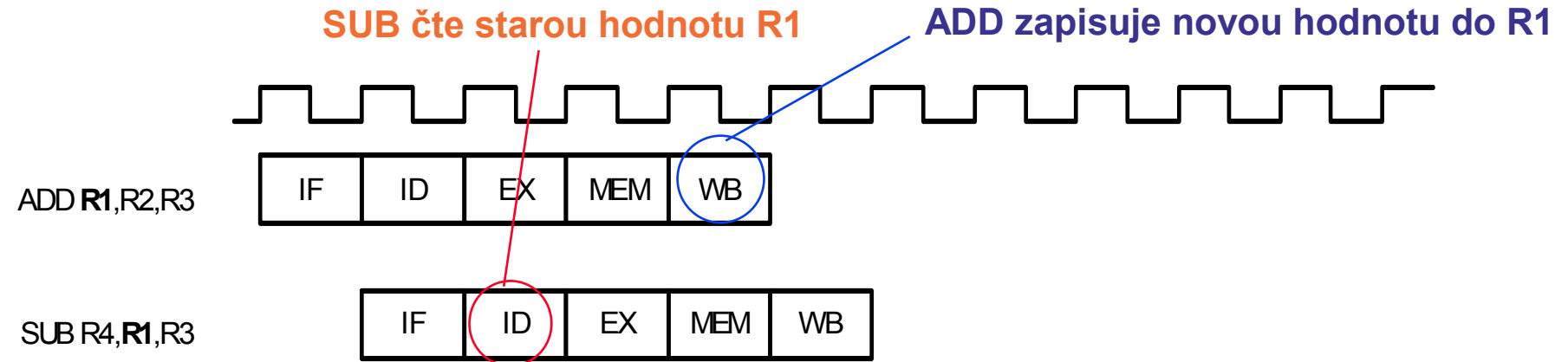
Hazard v proudovém zpracování je potenciální narušení sémantiky provádění programu.

- **Datové hazardy:** narušení **datových** nebo **jmenných závislostí**
- **Řídicí hazardy:** narušení **řídících závislostí**
- **Strukturní hazardy:** důsledek neúplné replikace *prostředků* v pipeline, kolize na sdílených prostředcích (paměti, porty reg. polí, funkční jednotky)

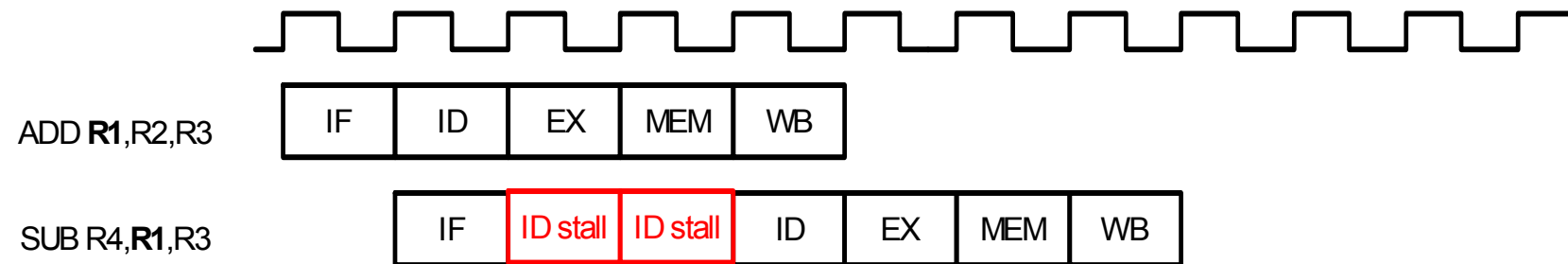
Všimněte si, že datové a řídicí hazardy jsou důsledkem konfliktu mezi sémantikou programu a pipeliningem.

Strukturní hazardy jsou důsledkem nedokonalého pipelingu (více o nich příští týden).

Řešení datového hazardu pomocí pozastavení

Řešení: Pozastavení pipeline v ID dokud není hazard odstraněn.

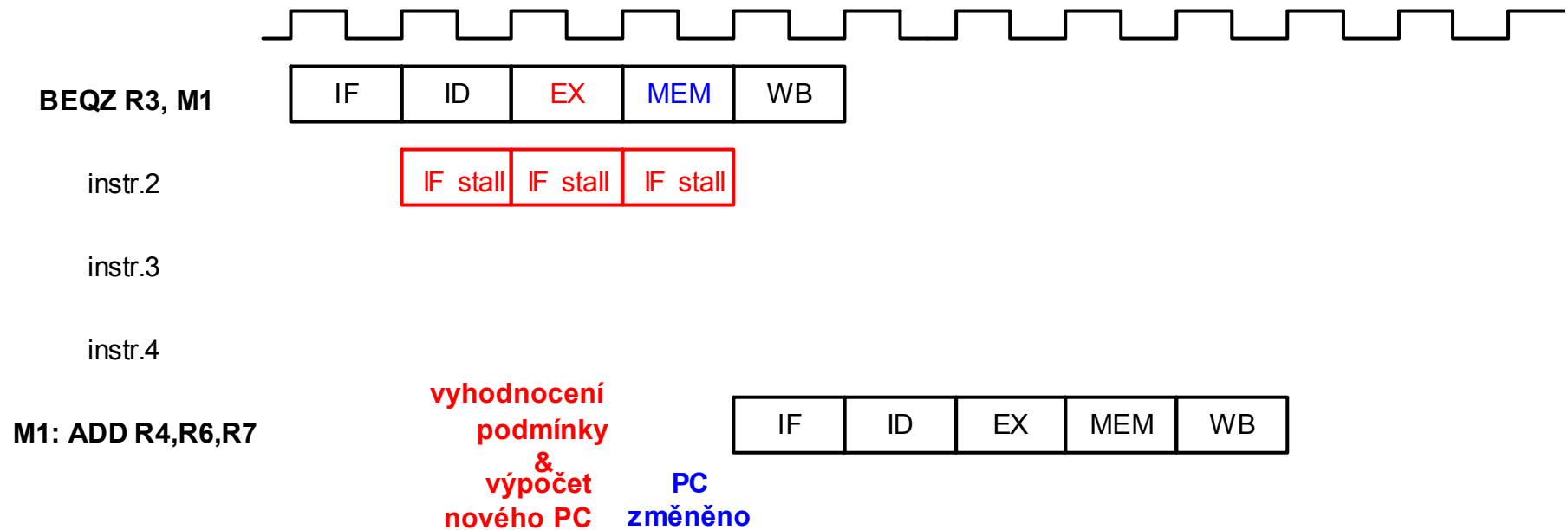

SUB čeká v ID dokud ADD nezapiše novou hodnotu do R1

Pozastavení = pipeline stall, pipeline bubble insertion, pipeline interlock

Architektura počítačů

Řešení řídicího hazardu pomocí pozastavení

Toto řešení znamená 3 takty pozastavení (3 stalls) na každou prováděnou instrukci podmíněného skoku.

Vliv pozastavení na CPI

- **CPI v ideálním proudovém zpracování je 1** (když je pipeline zaplněna, dokončí v každém taktu jednu instrukci, toto nezávisí na počtu stupňů pipeline)
- Každý hazard lze v principu odstranit pomocí pozastavení (někdy to lze i bez pozastavení ale o tom příště).
- CPI reálného proudově pracujícího procesoru je dáno jako

$$CPI_{\text{pipeline\_real}} = CPI_{\text{pipeline\_ideal}} + SPI \text{ (stalls per instruction)}$$

Vliv faktorů SPI na CPI:

$$SPI = SPI_{\text{data}} + SPI_{\text{control}}$$

SPI_{control} = dynamická četnost instrukce podmíněném skoku * 3

Pokud **13 %** instrukcí jsou instrukce podmíněného skoku:

$$SPI_{\text{control}} = 0,13 * 3 = \mathbf{0,39}$$

Výpočet SPI_{data} příští přednášku.

Zrychlení pomocí proudového zpracování

$$\text{Speedup} = \frac{T_{\text{cpu\_no\_pipeline}}}{T_{\text{cpu\_pipeline}}} = \frac{\text{IC} * \text{CPI}_{\text{no\_pipeline}} * T_{\text{clk\_no\_pipeline}}}{\text{IC} * \text{CPI}_{\text{pipeline\_real}} * T_{\text{clk\_pipeline}}}$$

$$\text{CPI}_{\text{single\_cycle}} = 1; \text{CPI}_{\text{pipeline\_real}} = \text{CPI}_{\text{pipeline\_ideal}} + \text{SPI}$$

Stalls per Instruction
(pozastavování pipeline)

$$\text{Speedup} = \frac{1}{\text{CPI}_{\text{pipeline\_ideal}} + \text{SPI}} * \frac{T_{\text{clk\_no\_pipeline}}}{T_{\text{clk\_pipeline}}}$$

$$\text{Speedup} = \frac{S}{1 + \text{SPI}}$$

Závěry

- Ukázali jsme si několik organizací procesoru DLX a srovnali jsme jejich výkonnost
- Ukázali jsme, že je možno snížit *CPI* na úkor T_{clk} (a naopak)
- Ukázali jsme si tradiční 5-stupňovou celočíselnou RISC pipeline
- Výkonnost proudového zpracování závisí na počtu stupňů pipeline *S* a četnosti pozastavování (*SPI*)
- K pozastavování dochází kvůli *strukturním, datovým a řídicím hazardům*

Příští přednáška

- Řešení hazardů v celočíselné pipeline bez pozastavování
- Vícetaktové operace v pipeline –pipeline pro pohyblivou ř.č.